

4 Mus.th.

460

Mus. Theor. 4°

460.

200. 200. 200.

OPVS CVLV

Musices nouiter Cōgestū per honorādū Seba-
stianū Felstineñ, Arciū Baccalariū pro institutiōe ad o-
lescentū in cantu simplici seu Gregoriano

AD LECTOREM HEXASTICHON.

Musica si cordi fuerit, tibi candide lector
Quæ mentes hominū flectere sola potest
Qua tigres lenisse ferunt, rapidosq; leones
Orphea cui mater Calliopeia fuit
Qua mouisse aiūt duros amphiona cautes
Hunc ne peniteat te relegisse librū,

IN MUSICES COMMENDATIONEN Prefatio,

MUSICA nempe, inter alias artes liberales dicē
te Boetio in primo Musice, nō modo specula
tioni, verū etiā mortalitati cōiuncta est. Nihil
em̄ tam p̄priū humanitatis est, q̄ remitti, dul
cibus modis, astringiq̄ cōtrarijs idq̄ in singu
lis, vel studijs, vel etatibus luce clarius cōspiciť. infantes eq
dē iuuenes, ac senes, ita inhianter affectu quodā spontaneo
modis musicis delectantur, vt om̄ino nulla sit etas que non
dulcis armonie sono, afficiť gaudio, & a tristi consurgat co
gitatu. Quā ob causam (cū similitudo, amica dissimilitudo
vero cunctis sit odiosa) Plato namq̄ materiā nostrā Musi
cis p̄portionibus cōpactā affirmabat. Musica em̄ curas abi
git in somnes infantes compeſcit, vagientes dulci cantilena
Nautas quoq̄ ac remiges, insup & pene om̄es artifices ma
nu operantes, vocis modulatione labores facilius posse tol
lerare, experientia docuit fessos reparat artus, ac perturba
tos hec etiā nō modo homines, inquit Isidorus sed & besti
as, Serpentes, Volucres, atq̄ Delphines ad auditū sue mo
dulationis puocat. Qua vna vel maxime, Amphion dircens
lapides ac saxa in Thebarū muros congregauit, Orpheus
Tracius Euridicē, coniugē ab inferis reuocauit, Tymothe
us vir Phrigius, Alexandrū magnū totius orbis domitorē,
ab epulis ad arma capeſſenda inflammauit, Ex mox muta
to modulationis instrumento, eundem ab armis ad conuiuiū
reuocauit. Nam & Socrates & Plato pythagoriciq̄ om̄es,
iuuenes, & iuenculas in musicis erudiri, nō ad lasciuie in
citamenta, quibus ars ipsa vileſcit, Sed ad motus animi sub
regula, rationeq̄ moderandos communi lege sanxerūt. He
roū mentes ad fortia facta accendit, cohibet vicia virtutes
& gignit, & ornat genitas. Hic Agamennon Imperator, ad
bellū Troyanū iturus authore Philelpho, Musicū domi re
ligit q̄ Clitemnestrā coniugē p̄ muliebriū virtutū laudes ad
pudiciā probitatēq̄ cōiugalem cantu hortareť, Quare nō

prius illā ab aegistho viciatā serūt q̄ is e medio musicū qui
 adulteriū impediēbat ip̄ie sustulisset Regius quoq̄ Psaltes
 David Saulē Iſrahelīs regē cū a sp̄itu vexaret īmūdo li-
 beravit, hec etiā est qua nō solū summus ille rerū opifex de-
 us verū & stygy Iouis furiales anime placant, mitigant re-
 focillant, Ipsa em̄ est ceterarū disciplinarū domina que &
 stygya arua, Neptūia regna Iouis quoq̄ etherei, loca eterna
 luce corusca, pmulcere pōt. Que & sola relictis terris volat
 añ tribunal sumi iudicis vbi sonāt iugiter sanctorū vbi angeli
 & archāgeli hymnū deo infatigabiliter decantāt, vbi cheru-
 bin & seraphin, Sanctus incessabili voce pclamāt. Addo q̄
 nulla disciplina sine musica possit esse pfecta, Quare & Py-
 thagoras discipul, vt in melodijs & obdormirēt, & a somno
 resurgerēt pcepit, Mores preterea hominū musica & regit
 & componit, Nā & Nero quo ad Musicā coluit Seneca tes-
 te mitissimus extitit, Sed vbi relictā Musica ad Nicroman-
 cie diabolicas artes animū vertit, tum primū seruire cepit,
 ex agno lupus factus atq̄ mansuetissimo principe in seuis-
 simā bestiā est transformatus. Sed ne longior solito digressio
 fiat ī re que satis laudari vix potest, vel que potius seipsam
 ornat, q̄ vt alicuius laudatiōe indigerit finiemus p̄loquiū.

DE INVENTORIBVS MUSICES.

DVM ob vetustissimā antiquitatē humane in-
 uentiōis author incertior sit celeberrime Mus-
 sice, Tum q̄ tante rei dignitas tot tantosq̄ sui
 in amorē trahat vt singuli (si fieri possit) au-
 thores se dici velint, Quare & alij Linum The-
 beū, Alij Orpheū Tracem, Alij Amphionem
 Dirceū, Alij Pythagorā Samiū artē hanc reperisse arbitra-
 rur, In sup̄ Euzebius Dionisiū, Diodorus Mercuriū &c, Ce-
 lius lectiōnū antiquitatū li. 5, Si tamen Iozepho ac sacris lit-
 teris, fides vlla prestanda est, Tribal filius Lamech eius in-
 uentor precipuus, & antiquitate primus, ante diluuiū dua-

bus tabulis latericia scilicet & Marmorea posteris eā reliquit inscriptā. Quarū alterā Marmoreā scilicet vsq; hodie in Siria esse, qdā pdiderūt. Sed ne ex inuentorū pluralitate error consurgat. Constat Tubal ante diluuiū Moisen, apud hebreos Orpheū Amphionē, & ceteros tales apud gentiles Pithagorā apud grecos, Boetiū vero apud latinos, Musica primū clariuisse. Hūc igit̃ imitaturi sunt complures, vt gregorius sanctus, Isidorus, Ioannes de muris, Etiā nostra etate viri celeberrimi, Quorū & nos sequaces fore haud dedignabimur. Decreuimus ergo in tractatulo presenti, oñibus inutilitatibus reiectis, ea que ad Musice Choralis negotiū pertinent breuiter, ordinate, & distincte, qnq; partitus siue capitulis absolvere, Primū igit̃ capitulū erit de diffinitione musice, & eius diuisione, de vocibus & clauibus musicalibus, & scala manus musice, Secūdū caput erit de vera solmisatione, vniuscuiusq; cantus, & clauū trāspōitione, Terciū de mōis musicalibus, Quartū de cognitione tonorū, & differentiis ipsorū, nec nō trāspōitione eorūde & scala ficta, Quintū & vltimū de introitibus & respōsorijs cui tono adiudicari debeā

CAPITVLVM PRIMVM DE MUSICES NOTIFICATIONE, & eius partitione.

 QUONIAM oñis (vt Cicero refert) que a ratione suscipit̃, de aliqua re institutio, a diffinitione pficiēci debet, vt intelligatur, quid sit id, de quo disputerē. Vnde Musica est scientia canendi modū iudicans Vel est pericia modulatiōis in sono cantuq; consistens, Quā Musicā tripartitā esse Boetius, cui inter latinos musice, scriptores primi honores debent̃ li. 1. capitulo. ij. ostendit, Mundanā scilicet, instrumentale, ac humanā, Mundana est Harmonia syderū motu, atq; spherarū impulsu causata, hanc ex celorū cōcētū elementorū nexu, atq; rēpm varietate, deprehensam esse Ludouicus Celius Rodignius lectionū antiquarum li. 5. c. 25. scribit, & de hac philosophi q; circa rerū naturas versant̃, de

terminant. Alia est instrumentalis est que in diuersis instrumentis vt organo Tibijs, Liris, Timpanis, & similibus modulatione format. Alia est humana que i corpe & anima est situata eo q melodia durante, fit homo recens & supstes, & que admodum modulationum coaptatione delectat plurimum, parimō se contrahit si quid armonie fuerit deprauatum, Vel humana est que vocem humanam requirit & cantare docet, & est duplex scilicet Vsualis & Regulara, Vsualis que ex sola inclinatione quadam naturali pcedit, carens artis legibus & principijs quibus regi deberet, Regulara que pceptis inuitendo ex certis legibus & regulis catum pducere docet, Et talis est duplex scilicet specularia & practica, Specularia est que in solis numerorum speciebus consistit, vt est Musica Magistri Ioannis de Muris in qua pportiones musicales p malliorum pondera Pythagore repre describunt. Practica siue actiua vt diuus Augusti, li. 1. Musice sue refert, est bene modulandi scientia, Vel est ars liberalis veraciter canendi principia administrans, & de tali hic tractabit. & est duplex scilicet, Simplex & mensuralis. Simplex seu plana est que in suis notis, equalē seruat mensuram, absq incremento & decremento plationis. Vel simplex Musica que omnes notas simpliciter considerat scilicet vna & eadē mensura, vt est cantus Gregorianus, Mensuralis siue figuralis est cuius figure inequales sunt, augmentum & decrementum sustinentes, secundum variorum signorum iudicia, Vt mensuralis ē q aliam notam longam q aliam breuem q aut semibreuem considerat. Ad simplicem vero siue planam musicam primo requiritur vox, secundo vocum distantia vt est ascensus de vna voce i terciā quartā, quintā, &c. Quia consonantia que oem musicę regit modulatione siue voce nō fit, nec vox sine sono, inqt Boeti, li. 1. c. 3. Notandum est ergo q solius aiantis sonus vox pprie dicitur. Inaiata em̄ vocalia nō sunt, scribit Celiu li. 10. c. 53. q si fistulas aut fidiculas dicamus vocales translatione est atq nois abusus, neq aiantibus vox ē oibus, sanguine em̄ carentia nō vociferant, neq pisces vocem emittunt, q vox ē aeris motus huj aut aerē nō recipiunt

Est igitur vox sonus ab ore animalis perfecti, consilio, vel significatione prolatus. Consilio dico propter tussim que vox non est. Significatione vero propter dencium stridorem. Vox igitur Musicalis est quedam sillaba notarum tenores exprimens. Nota vero est figura qua cantus intensio vel remissio designatur. Quum autem omnis modulatio vocibus perficiatur, & voces scribi non possunt, sed memorie commendantur, ut ergo facilius mandentur memorie Guido monachus Aretinus diuina inspiratione ductus Hymnum diui Ioannis baptiste deuote examinans sex capitales sillabas scilicet, ut, re, mi, fa, sol, la, musicis consonantijs conuenire precepit. Quare eas introductorij choris applicuit. Harum vocum, quedam acumini & asperitudini melodie accommodatae, dure dicuntur, que sunt, mi & la, quia ceteris duriorē edunt sonum. Alie mollicule & blandiores in sono molles dicuntur, he sunt ut, & fa. Relique inter has medium & temperatiorē sonum efferentes, Naturales appellantur que sunt, re, & sol, ut patet in hac figura,

¶ Ex qua vocum distinctione triplex cantus elicitur scilicet q̄ duralis, naturalis, b mollis.

¶ Cantus igitur sunt tres in genere, & septem sunt in specie ut patet in hac scala.

q̄ Duralis est qui durum & asperum facit sonum ratione littere & soni.

Naturalis vero q̄ se habet neutro modo, hoc est nec nimis dure nec molliter sonans.

b mollis est qui mollem ac leuem facit sonum ratione littere & soni.

b mollis est qui mollem ac leuem facit sonum ratione littere & soni.

SCALA MUSI

CALIS CANTVS DISTINGVENS.

T A q C D E F G A b c d e f g

ee dd cc bb aa

q duralis primus,

Naturalis primus,

b mollis primus

q duralis secundus

Naturalis secundus

b mollis secundus

q duralis tercius

Naturalis tercius

la Tercio ad simplicē mu-
sol sicam requirit Clavis.
fa Est autē clavis Musica cā-
mi tus referatio q̄ cuiusq̄
re naturā cantus aperit &
ut manifestat instar realis
clavis se habens qua per
inde ac ad abditorū re-
clusiōē peruenit. Sic il-
la oculta & incognita sca-
le Musice nobis referan-
tur puta cantus Tonus
& voces. Que clauēs in
scala Musicali numero
reperiunt viginti due &
hec triplici comprehen-
dunt ordine. Quorū pri-
mus capitaliū est. Secū-
dus minutarū. Tercius
Gemminatarū, & disse-
runt inter se iste clauēs
positione figuratiōe ap-

pellatiōe quia vna aliter ponitur figurat appellat quā alia.
Capitaliū sunt octo, Γ A h C D E F G Minute a, b, h, c, d.
e, f, g, b fa h, Minute em̄ nō vna clauis est sed due itidē & bb
fa h h mī, Geminatarū vero sunt sex scilicet aa, bb, h h, cc,
dd, ee, Hactū aut omniū seriem decem lineis ac spacijs totis
dem subscripta declarat figura,

TYPVS SIVE

MVSICE CLAVIVM SYNTAGMA

ET DIFFERENTIAS CON-

TINENS

DE CLAVIBVS,

Clauū quedam dicuntur,

Geminatæ, Excellētes, Acute Affina- les Finales, Capitales, Graues,	Minute,		e e	la	
			dd	la	sol
			cc	sol	fa
			bb	fa	mi
			aa	la	mi re
			g	sol	re vt
			f	la	vt
			e	fa	mi
			d	la	sol re
			c	sol	fa vt
			b	fa	mi
			a	la	mi re
			G	sol	re vt
			F	fa	vt
			E	la	mi
	D	sol	re		
	C	fa	vt		
	B	mi			
	A	re			
	Γ	vt			

De numero
clauū in sca-
la musica po-
sitarū. Que
dā dicūt sig-
nate, & sunt
qnq; que in li-
bris cantuali-
bus signatur
scilicet Γ vt,
ff fa vt, c sol
fa vt, g sol re
vt, & dd la sol
& quelibet il-
larū distat ab
alia per quin-
tā preter Γ vt
& ffa vt, quib-
us septima
interiacet.

Est aut clavis
signata q̄ ex

presse in cantus exordio ponitur atq; signat, vt patet in hac
figura subscripta,

Signa Clauū signatarū
in cantu plano,

Signa earundem in men-
surali cantu,

Rarius, dd la sol,

Raro, g sol re vt,

Cōiter c sol fa vt,

Cōinissime ff, fa, vt

Rarissime T vt,

Reliq̃ vero ab his oēs in
manu Musica posite dicū
tur nō signate cū in libris
non signent sed implicite
virtualiter per signatas
ascendendo & descenden-
do paresiunt & cōsiderāt
& licet quādoq; in cantu
signatū reperiāt b rotun-
dum, vel q̃ quadrū, hoc tñ
raro accidit & si contin-
git tunc tale b, molle, vel
q̃ quadrū signatur in b fa
q̃ mi, & in bb fa, q̃ mi, & in
alijs clauibus secundū exi-
gentiam cantus.

Capitulū secundū de vera solmisatiōe.

INDE Solmisatio est cuiuslibet cantus per vo-
ces Musicales iuxta exigentiā mi & fa regula-
ta modulatio. Vel solmisatio est debita cantus
per sex voces musicas expressio. Cātus vero vt
hic accidentaliter dicitur quelibet regulata no-
tarū sine melodie expressio. Quicquid em̃ debi-
ta arte est contextū ita vt cantari possit, id, hic cantus voca-
tur vt sunt Responsorio, Missarū, Introitus, Antiphone, Se-
quentie, Gradualia, Offertoria, & his similia, Et talis

Solmi-
fatio est
duplex

Regularis i cui
us solmisatiōis
cantu summū
vociū clauibus
musicalibus po
nunt & nulle ex
terne hoc est in
quo nulla ponit
coniuncta & est
duplex.

Irregularis seu ficta est in cuius solmisatiōe can
tus decantant voces in clauibus que in illis nō po
nunt. Velest que eius cōiunctis componit vt qñ
i cfa vt. sol in q mi fa i G greco canit. de qua infe
rius patebit in scala ficta seu cōiunctarū.

h Duralis est que ex naturali
& pppria melodia postulat mi
in b fa h mi dicta. a h duro. ga
in clauē h duro habet vocem
duram scilicet mi.

b Molli s que ex naturali & p
pria sua melodia postulat fa i
b fa h mi. dicta a b molli. quia
in tali clauē b habet vocē mol
lem scilicet fa.

dd	la	la.	la.
	sol	sol	sol
	fa	fa	fa
	mi	mi	mi
	re	la	re
g	sol	sol	
	fa	fa	
	mi	la	mi
	re	sol	
c	fa	fa	
	mi	mi	
	re	la	re
	sol	sol	
	la	sol	
	mi	la	
	re	sol	mi
	fa	fa	
	mi	mi	
	re	re	
r	vt	vt	

Ascensus scale h duralis

Descensus scale h duralis.

Scala h Duralis siue
ascensus cōmuni om
niū Tonorū preter qu
tum & sextum. & pri
mū cum secundo ad g
sol re vt transpositus.

Ascensus scale b mollis

d d L
a
c
3
T

b
so.
a
b
sol
la
b

la
sol
fa
mi
re
fa
mi
re
sol
fa
mi
re
sol
fa
mi
re
ut

la,
sol
fa
la mi
sol
fa
mi
la re
sol
fa
la mi
sol
fa
mi
la re
sol
fa
mi
re
ut

Descensus scale b mollis.

{ Scala b mollis siue ar-
scensus Quinti & sexti,
Tonor Cantus & trans-
positoꝝ primi cū secun-
do Tonor.

De solmisatione Regule.

PRIMA REGVLA. Solmisans ante omnia consideret cantū in qua clauē talis incipit, & si cantus ascendit accipiat vocem inferiorē in clauē contentā. Si vero descendit cantus accipiat vocem superiorem. Postea videat alias clauēs nō signatas in lineis vel spacijs post clauē signatā in tali cantu, & exprimat voces ordine prout in clauibus sunt posite. ita qd nō exprimat aliquā vocē in spacio vel linea que nō inuenitur in clauē aliqua.

SEDVNDAREGVLA. Volens ornate solmisa-
re & perfecte aliquē cantū nō debet voce explicita.
sed implicita mutare, Si cantus ascendit nimīū, ita

q̄ nō p̄sset compleri per sex voces tunc si ascendit inferiorē vocē assumat obmissa superiore. Si vero descendit superiorē vocem capiat in erioremi subticendo.

TERCIA REGVLA, Quando cantus trāspōnitur a d sol re primi aut secundi ad g sol re vt, & si cātus ascendit tunc in g sol re vt assumi debet in solmisādo media vox s, re, & nō vt, ppter fa qd̄ signat in bfa hmi & ibi canit & sol in c sol fa vt, decantari debet & la in d la sol re

QUARTA REGVLA, Si in aliqua Clauē canitur fa tunc si ab ea fit saltus per quartā vel quintā aut octauā indirectam tunc in tali ascensu vel descensu cātus fa exprimat̄, & si mi exprimitur seu decātur in aliqua clauē & sit saltus ad quintā quartā vel octauā tunc debet in tali cantu decantari etiā mi, vel la fm q̄ post saltū ascendit vel descenditur.

De transpositiōe clauū in aliquo cantu.

VNDE Transpositio est clavis signate ob cantus ascensum vel descensum de linea ad lineam translatio sursum vel deorsum facta. De qua hanc obserua regulam primā, Quantū clavis transposita ascendit tantū nota sequens a suo situ descendit, & quantū clavis transposita descendit, tantū nota sequens ascendit.

QALIA REGVLA, Volens distanciā notarū iudicare videat quantū distet vltima nota prime clavis signate, & quātū prima nota sequentis clavis ab vltima prioris clavis distet ille per talē cōsiderationē inueniet cuiuslibet note saltū

Capitulū iij. de intervallis siue mōis musicalibus

MODVS Musicus est saltus vel distancia vnus vocis ad aliā secundū ascensum vel descensum. Vel modus est certa melodia & debita vocū distancia, & dicit̄ modus a modificatiōe siue a mēsurā. Quoniā om̄is ascensus vel descensus debita mensura continet̄, Sunt aut̄ nouē modi principales & vsitati quamuis sint plures minus vsitati scilicet.

7
Unisonus, Semitonium. Tonus. Semiditonus. Ditus, Diatesseron. Diapente, Semitonium cum diapente, Tonus cum diapente, Diapason, Minus usitati Semiditonus cum diapente, Ditus cum diapente. Unisonus proprie loquendo non est modus quia nihil mensurat vel modificat, Est tamen unisonus principium modorum, quemadmodum unitas pluralitatis numeri est principium ita equalitas proportionum dicente Boetio.

SEMITONIVM est saltus de voce in vocem per secundam molliter sonans & fit solum inter mi & fa voces, vel la & fa & econverso per secundam per vocem b mollem & h duralem

TONUS est vocis a voce per secundam virilem rem distantia potenter sonans dictus a tonando, Tonare enim est potenter sonare, & fit tonus inter omnes voces preter mi & fa.

SEMITONVS constituitur ex Tono & Semitono, ut est ascensus de re ad fa, vel de mi ad sol, & econverso,

DITONVS Est ascensus vel descensus per tertiam maiorem sicut est de ut ad mi, vel de fa ad la,

DIATESSERON Causatur ex duobus tonis & vno semitono, ut est saltus de ut ad fa, de re ad sol, de mi ad la. Et dicitur primus modus perfectus quia semper in se vna & eandem mensuram tenet.

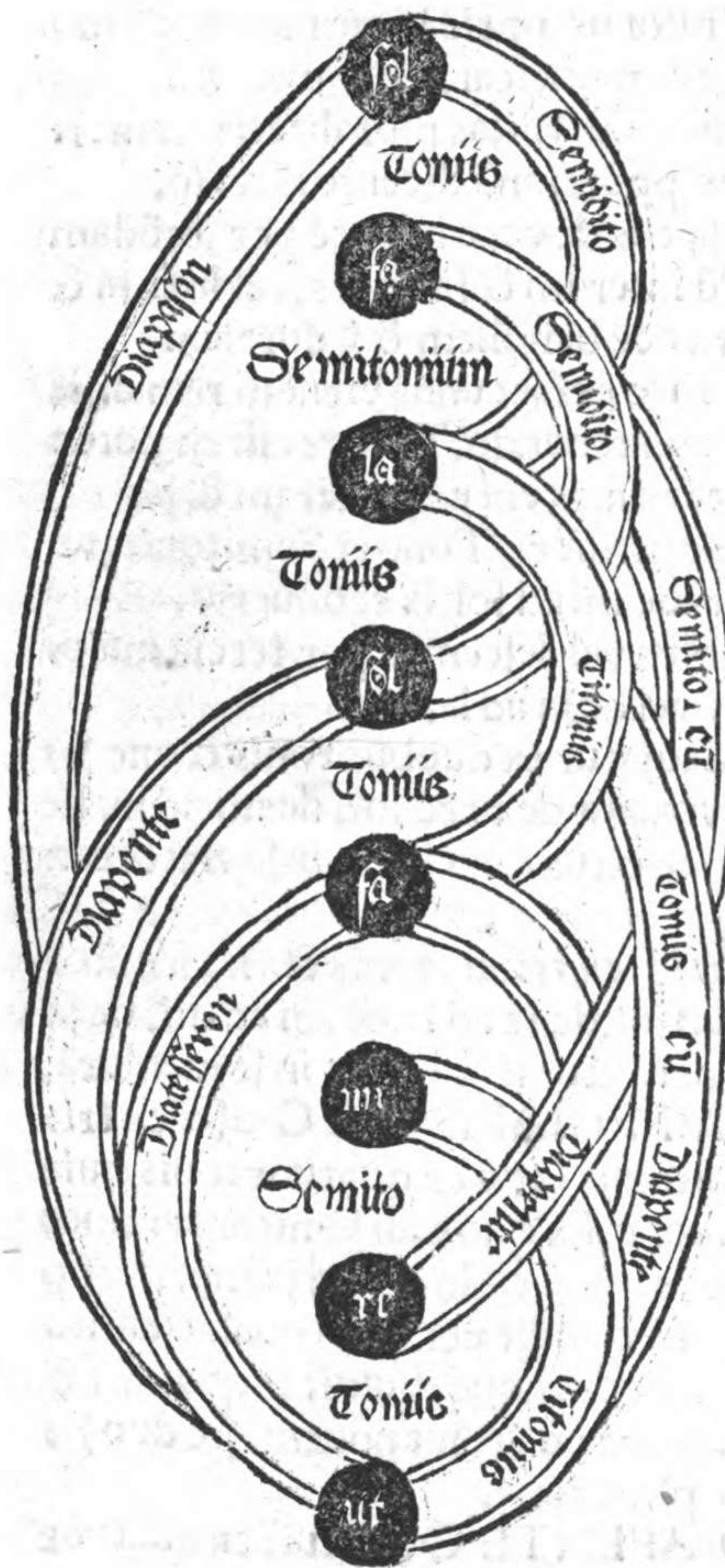
DIAPENTE Constituitur ex tribus tonis & vno semitono ut est ascensus de ut ad sol, de re ad la, de mi ad mi, de fa ad fa, & est alter modus perfectus non varians in se mensuram.

SEMITONIVM CVM DIAPENTE Causatur ex tribus tonis & duobus semitonijs & non ex quatuor tonis quia duo semitonia non complent tonum. Ex quo duo semitonia minora sunt, ut est ascensus de re quod est in are ad fa in ff fa ut per sextam minorem. Tonus autem non dividitur per duo equalia semitonia sed maius & minus sicut enim novem dividitur in quatuor & quinque, unde sicut bis quatuor non faciunt novem, sic duo semitonia minora non complent tonum.

TONUS CVM DIAPENTE Constituitur ex quatuor tonis & vno semitono ut est ascensus de ut ad la per sextam,

¶ Modi perfecti. Modi imperfecti. **¶ DYAPASON.**

Cōstituit ex quinq; tonis & duobus semitonijis, vt est ascensus de vt ad fa, vel de re ad sol, vel de mi ad la per octauā, quā omnis octaua Dyapason dicitur. Et nota quod nunquam per quarta vel per quinta nec octaua accipiendū est post mi fa, vel econuerso, quā sic esset falsus saltus & descensus & varietur mensuratio. MODI sunt duplices quidā perfecti & sunt qui eandē mensurā quā retinēt mutare nō possunt, sic est Diatesseron Diapente & Diapason, i. quarta quinta & octaua. Quidā imperfecti sunt quod iam plus iam minus de proportionē sibi assumunt sicut secunda tertia sexta. Nā alia est secunda minor quē semitonium dicitur & alia secunda maior quā tonus dicitur, alia est

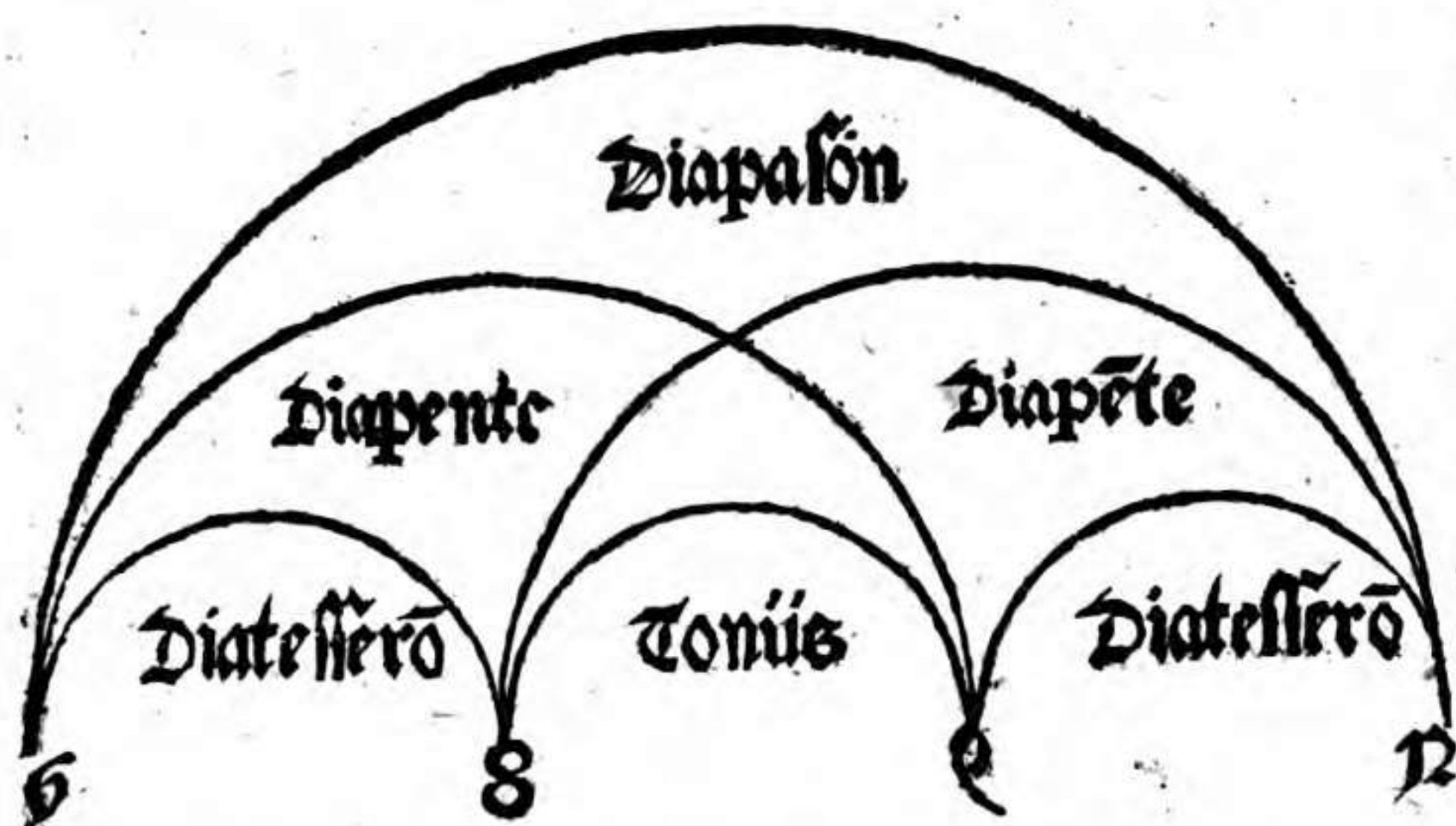

tercia minor que dicitur Semiditonus. Alia maior que dicitur
nus dicitur. Alia sexta minor que semitoniū cū Diapente dicitur,
ut patet in figura supra posita.

PITHAGORAS phūs numerorū princeps pportionū ma-
gister qui toto euo numeris incumbendo singula scire nite-
bat. Nolens quidē aurī iudicio fidem nec de consonancijs
constanciā adhibere. Tum quia nō omnis auris ppter com-
plexiones naturalis etatis mutabilitatisq; dispositiōis varie-
tatē eque bene iudicat de preceptis seu audicis. Tum quia
& si auris bene temperata ad ea que circa sonū & sonorum
concordantias contingunt cū sibi ppriū sit non fallatur tñ
de pportione sonorū discernere nihil est suū imo potius ra-
tionis opus. Idem phūs diu anxius manens quomō artē ra-
tione & recte inueniret vice quadā passim deambulans hāc
quoq; cognitionē mentalem circūuoluens quodam nutu di-
uino fabrorū officinas ingressus malleos super incudē ferre-
um mirabile armoniā emittentes. stupensq; arrectis auribus
modorū mulcedinē audiuit, & tanq; feruens rei veritatis in-
quisitor ne in lacertis & hominū viribus lateret hec concia-
nētia, iussit inter se pmutatim malleos pmutari singulos q-
bus vicissim alteratis rediit eadem simphonia ut prius. Ex
quo animaduertit non in lacertis vlnarum tantā fore con-
cordiā tā numeri quā mensure quā ponderis ratiōe. Nume-
rus igitur malleorū erat quinq;. sed quicquid dissonās est eie-
ctus grandem licet dederit occasionem per sui dissonantiā
de cōsonantijs iudicādum. Nā positis iuxta se contrarijs pe-
ora pre alijs aut meliora esse vident. Consideratis itaq; pō-
deribus malleorum ita ut primus continuat duodecim vnci-
as, secūdus nouē, tercius octo, quartus sex, & experientia
patebit. Malleū quartū ad malleū primū Diapason sonare,
quia ad eū duplus est, & rursus malleus primus ad malleum
secūdū. Similiter malleus tercius ad malleum quartū Dia-
tesseron resonabit, quia vtrinq; est proportio Sesquitercia.
Malleus vero secundus ad quartū, & item malleus primus

ad malleū terciū Diapente tonabit quia vtrinq; pportio Se
sq̄ualtera, Malleus vero secūdus ad malleū terciū tonum in
Sesquioctaua resonabit pportione, hic tamen consonantia
nō est sed consonantiarū pars vt patet in hac figura.

Quia tres conso
nantie Musicales
primū a Pithago
ra. vt dictū est sūt
reperte que in p
portionibus fun
dāt. Vnde opere
preciū est de talib
bus ad ppositum
seruientibus ali

C finale, D finale C graue, Γ Grecū, quid determinare
Malleus 4. malleus 3 malleus 2 malleus 1 Prima igit conso
6. pōderū, 8. pōderū, 9. pōderū, 12. pōde nantia Dyapason
constituta est i du

pla pportione. Est aut dupla pportio vbi maior numerus
continet minore precise bis. & dicit Dyapason a dya quod
est duo & pan quod est totū eo q numerus maior continet
minore in se bis. & dicit prima perfectio Dyapason. quia ei
us diuisio est & fundat sub vno bis repetito. Exēplū cōpdo.

16	12	8	6	4	2
8	6	4	3	2	1

¶ Secūda cōsonantia est Diapentē & cōstituit in Sesq̄ualtera
pportiōe, est aut sesq̄ualtera pportio vbi numerus maior cō
tinet minore i se totū. & vltra hoc alterā id est mediā partē
numeri minoris. & dicit Sesq̄ualtera a sesqui, id est totū &
altera id est media pars, quia maior numerus continet in se
minore, & cū hoc mediā partem minoris vt hic,

18	15	12	9	6	3
6	5	4	3	2	1
12	10	8	6	4	2

TERCIA consonantia est Diatesseron & constituitur in proportione Sesquitercia. Est autem sesquitercia ubi maior numerus continet minorem totum & eius terciam partem scilicet minoris, & dicitur a sesqui id est totum & tercia id est tercia pars propter eandem causam, & hec consonantia puta diatesseron dicitur tercia perfectio, quia eius diuisio fundatur super numero ternario id est tercia parte, ut in exemplo.

20	16	12	8	4
5	4	3	2	1
15	12	9	6	3

TONVS Quamuis consonantia non sit sicut dictum est Quia tamen est pars consonantiarum constitutus est in proportione sesquioctava. Est autem sesquioctava proportio ubi maior numerus continet in se minorem totum & eius octavam partem. Quando enim subtrahitur 8 a 9 manet unitas. modo unum est octava pars de octo, & dicitur a sesqui id est totum & octava id est octava pars propter eandem causam, ut patet in exemplo.

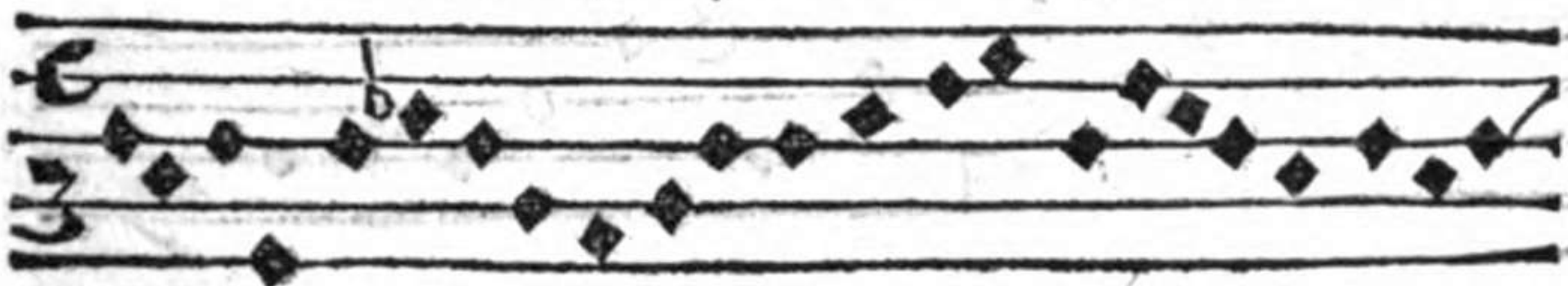
18	9
2	1
16	8

Sesquioctava.

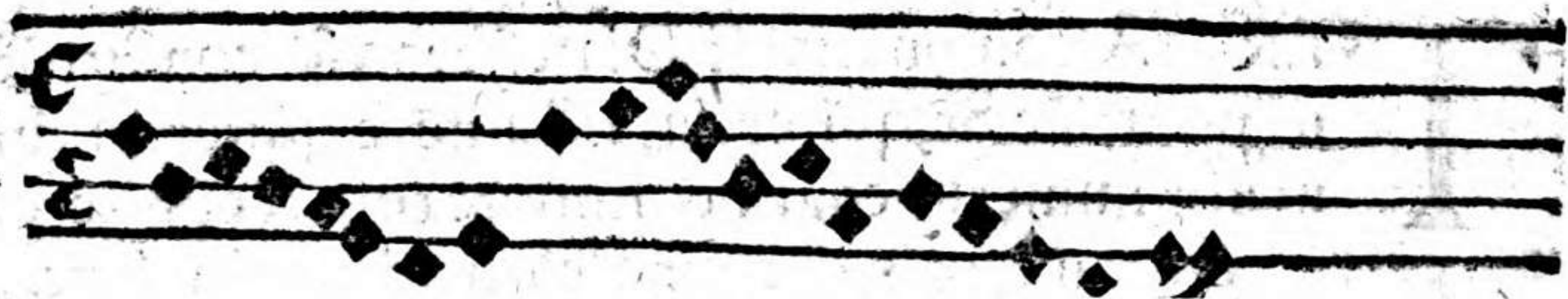
Directorium modorum Musicalium in notis.
Exemplum prime Regule.

Exemplum secunde Regule.

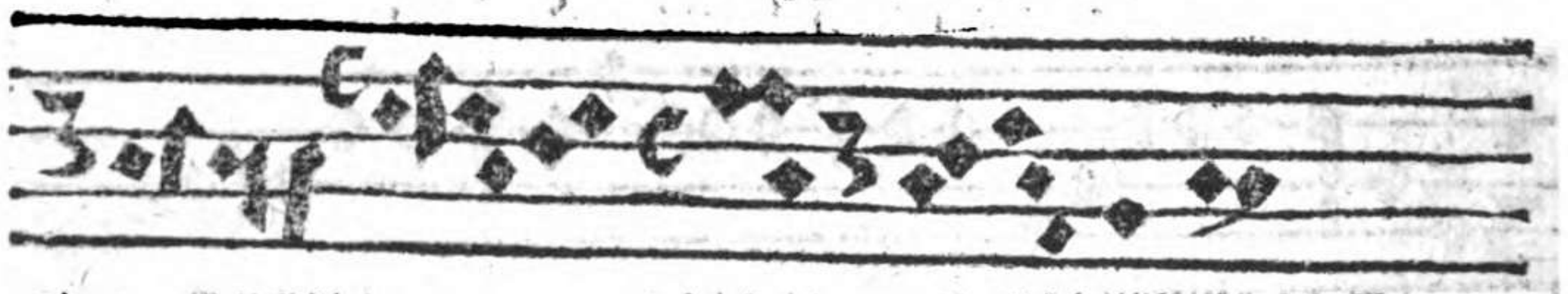
Exemplū tercię Regule.
 ubi in b fa qm̄i fa canitur quando ad g sol re vt trāspōnitur
 vt patet in Regula,

Quarte Regule Exemplum.

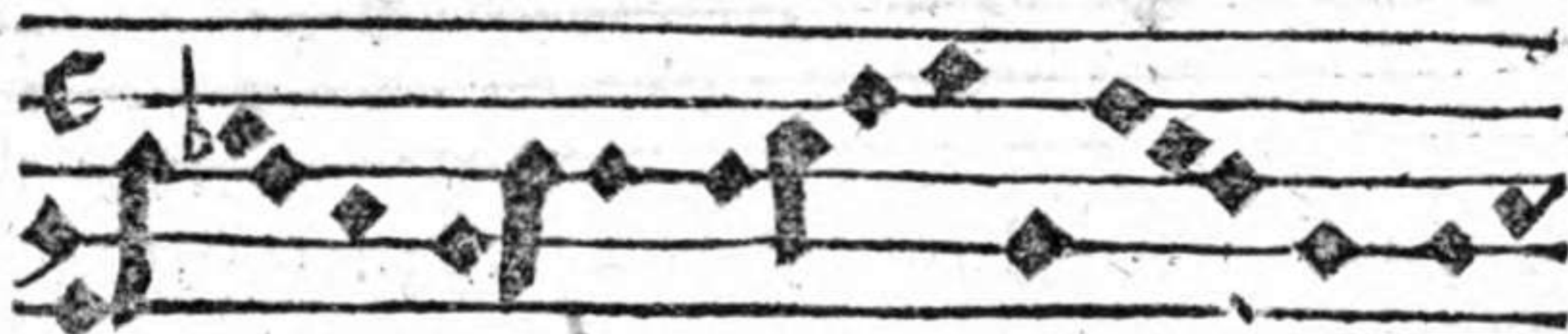
De transpositione cantum.

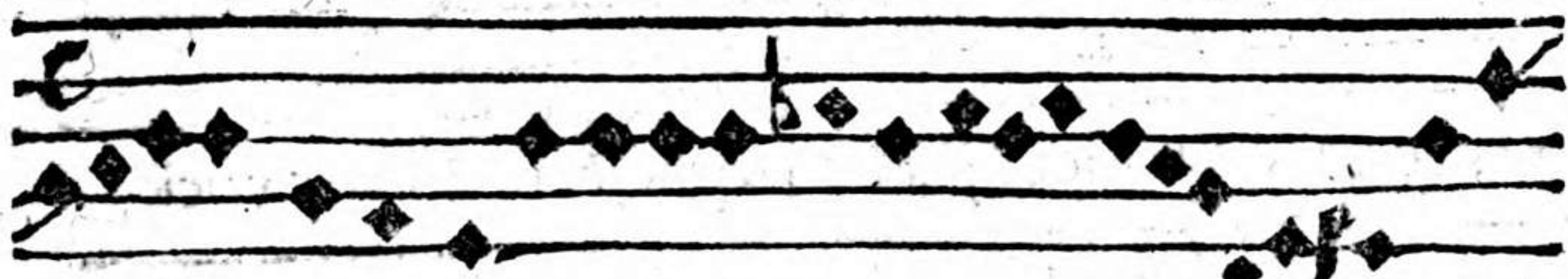

Directorium Modorum Musicalium.

L

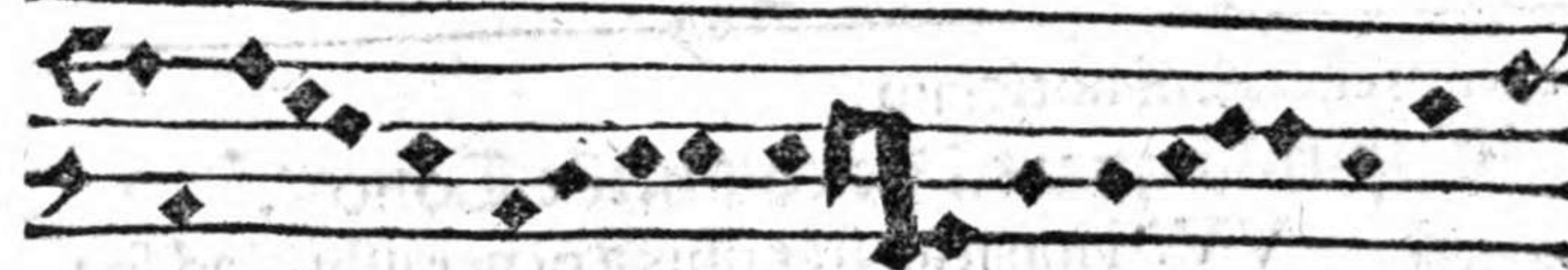
Er trini sunt modi quibus omnis cantilena con

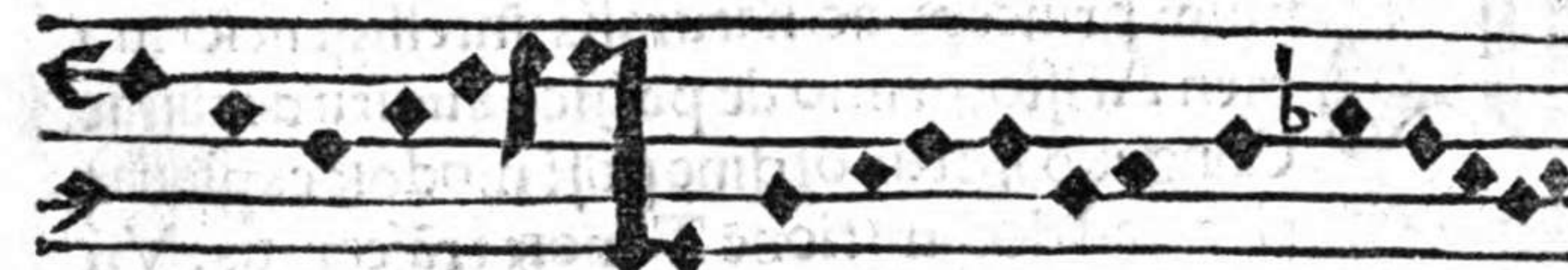
textitur scilicet, Unisonus Semitoniū To nus Se

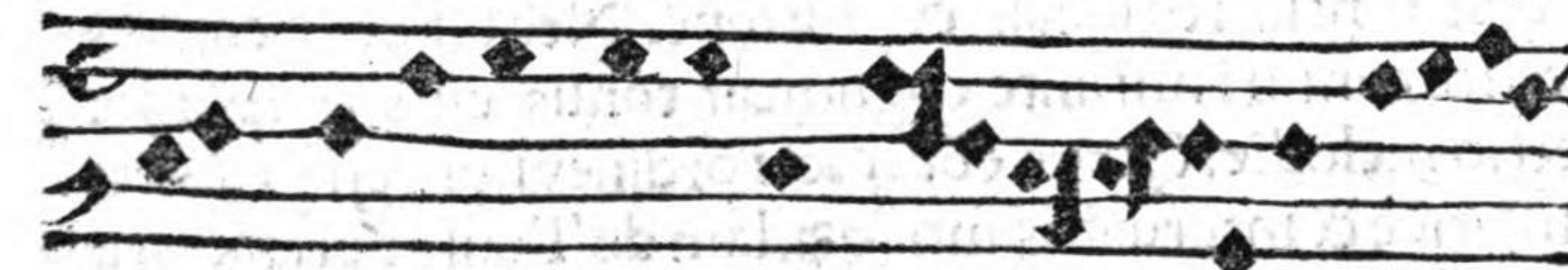
miditonus Ditonus, Diatesseron, Di a pen te

Semitoniū cū diapente, To nus cū diapente adhuc

modus Diapa son, Si quē delectat eius hūc mo. ū esse

cognoscat cūq; tam paucis mo. dulis tota armonia

cū

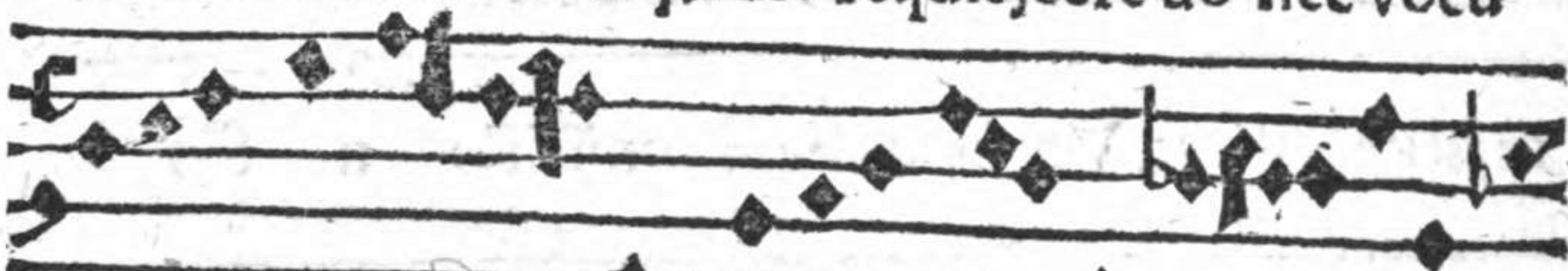

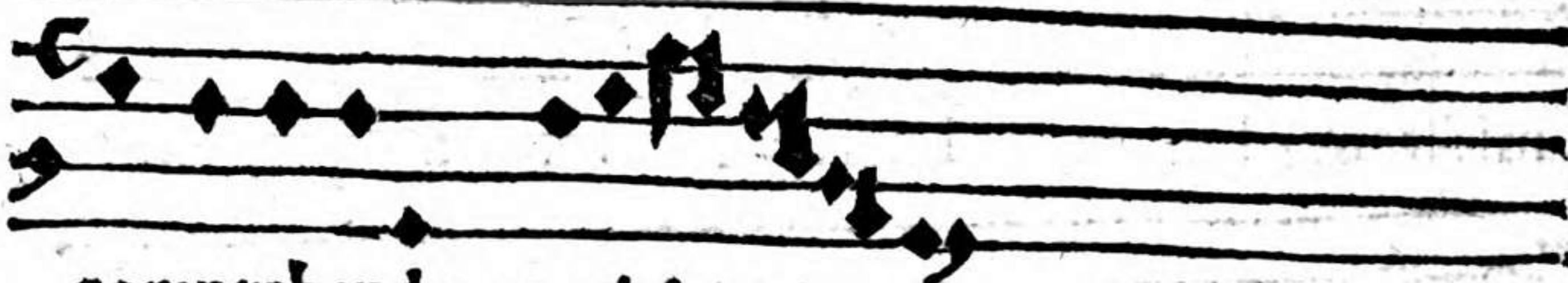
formetur vtilissimū est eam alre memorie comenda

re nec ab huius modi studio requiescere do nec vocū

interuallis cognitis harmonie totius facillime queat

comprehendem noticiam,

Capitulū quartū de cognitiōe Tonorū.

VVMinnatus sit nobis a generalibus ad specialia magis processus ille philosophorū omnium princeps ac naturalis intelligentie lumen Aristo, primo de phisico auditu declarat Congruo igitur ordine post modorū explanationē ad declarationē Tonorū trāseamus. Vñ Tonus vt hic accipit̃. Est certa regula fm quam ducimur in alicuius cantus regularis cognitionē. Nequit ergo cantus expedite cantari nisi ante cognoscat̃ tonus eius cū ipse sit directio melodie. Quare cōueniēti ordine visum est prius de solmisatiōe & interuallis modorū. Iam de Tonis pertractare pposui. Vnde grecorū quatuor tantū tonos obseruat autho

ritas Prothum scilicet Deutherū Tritū & Tetrardū, Latini vero octo assumpserunt singulos in duos diidentes puta, Auterū & Plagalē, ut Prothū in primū & secūdū, Deuterū seu Deutrū in terciū & quartū &c. Apud latinos itaq; enumerantur octo toni, quorum quatuor a numero impari denotantur Autenti siue autentici vocantur quasi heriles qui scilicet auctoritatem habent alcius ascendendi, puta a sua finali octavā ex regula & nonā vel decimā ex licentia sub notā vero finalē ex regula descendendi unā & raro terciā habent facultatē, & tales sunt quatuor, Primus, Tercius, Quintus, & septimus, Quatuor vero reliqui a numero pari notā sortiuntur, Plagales quasi terrestres & humiles vocantur qui a nota finali ex regula quintā auctoritatē habent ascendere & sextā ex licentia, sub notā finalē, quartā phas illis est descendere, hi sunt Secūdus, Quartus, Sextus, & octauus, Vnde impar vult sursum, sed par descendit deorsum, Impar ad octavam scandit subius nisi solam, Par subius quartā quintam sursum gradiendo,

De finalibus Tonorum.

Finales sunt littere cantū terminatiue, in his em̄ cantus regularis, & nō transpositus terminari debet, & sunt numero quatuor,

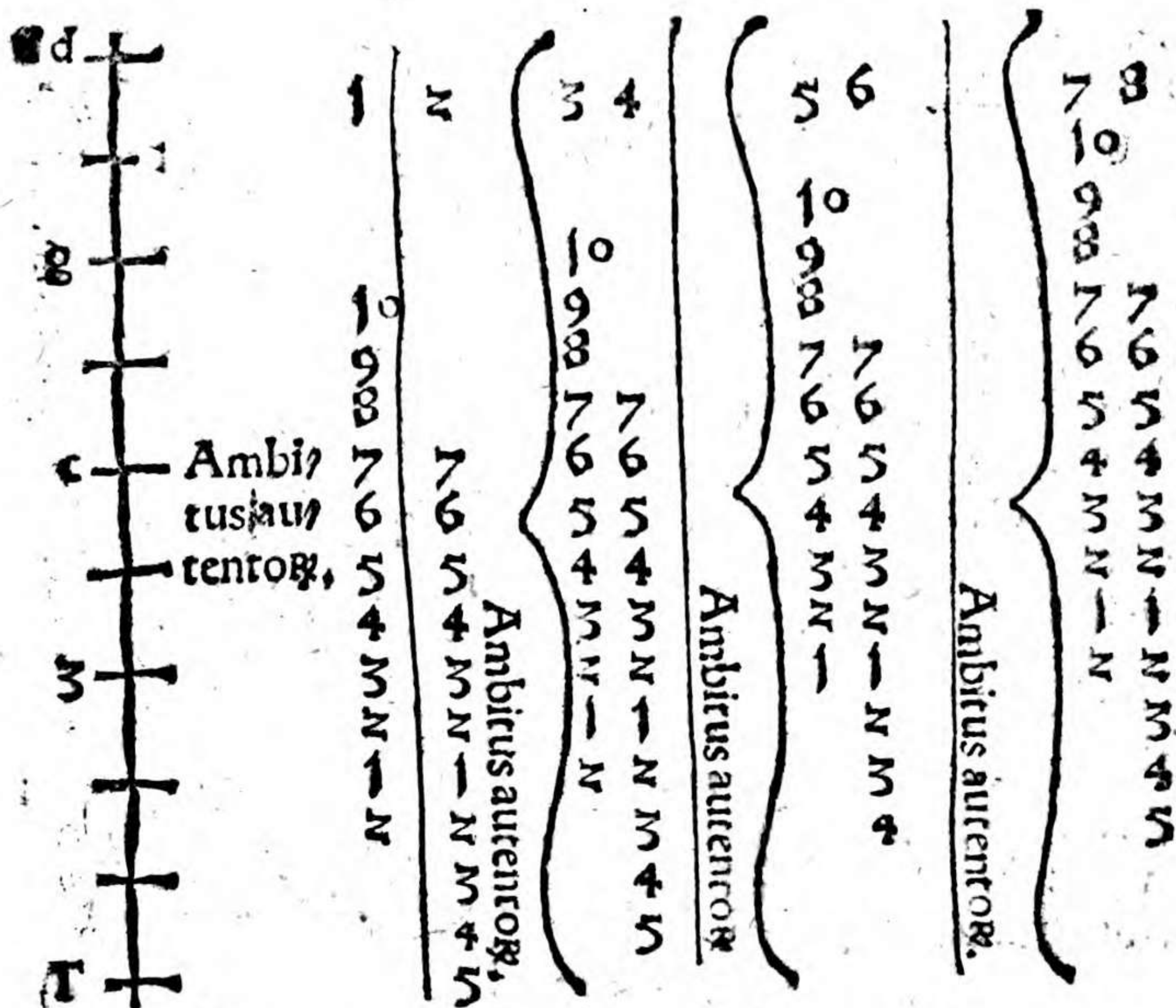
Scilicet	{	D sol re	{	In quas	{	primi.	{	secūdi	tono										
		E la mi,								{	terciū,	{	quarti	rū re					
		F fa ut													{	quinti	{	sexti.	gula
		G sol re ut																	

finiunt oīs cantus.

De ambitibus Tonorum.

Vnde ambitus nihil aliud est quam circuitus seu spacium tonis pro ascensu ac descensu Musicorum auctoritate concessum, Conceditur autē cuique tonorum non plus quā decem note seu voces, in quibus cursum suum habent ut in hac figura claret,

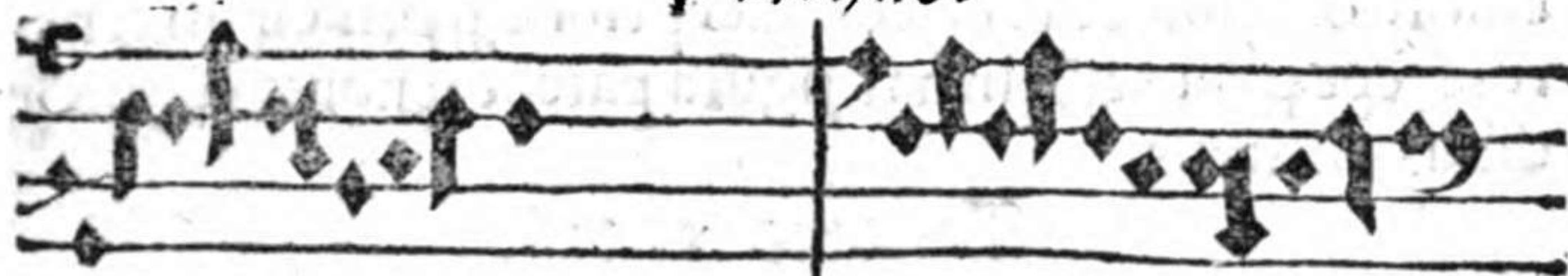

Protus. Deurerus. Tritus. Terrardus.

Cognoſcunt etiam toni per repercuffiones, Nam toni Autenti qui magis aſcendunt habent repercuffiones juas per ſaltus maiores ſcilicet per quintam ſextam & octavam. Plagales vero habent repercuffiones per ſaltus minores ſcilicet terciam quartam quia illi non multum aſcendunt. Repercuffio ergo primi toni eſt de re ad la per quintam. Secundi vero de re ad fa per terciam. Tercij toni repercuffio eſt de mi ad mi per quintam, vel de mi ad fa per ſextam. Quarti de mi ad la per quartam. Quinti de ut ad ſol per quintam. Sexti de fa ad la per terciam. Septimi de ut ad ſol per quintam, & differunt a quinto, Quia ſeptimus aſcendit de g ſol re ut ad d la ſol re, cuius octava eſt ſol. Quintus vero aſcendit ad ff fa ut ad c ſol fa ut. & eius octava eſt ja. Octavus de ut ad fa per quartam, ut patet hic.

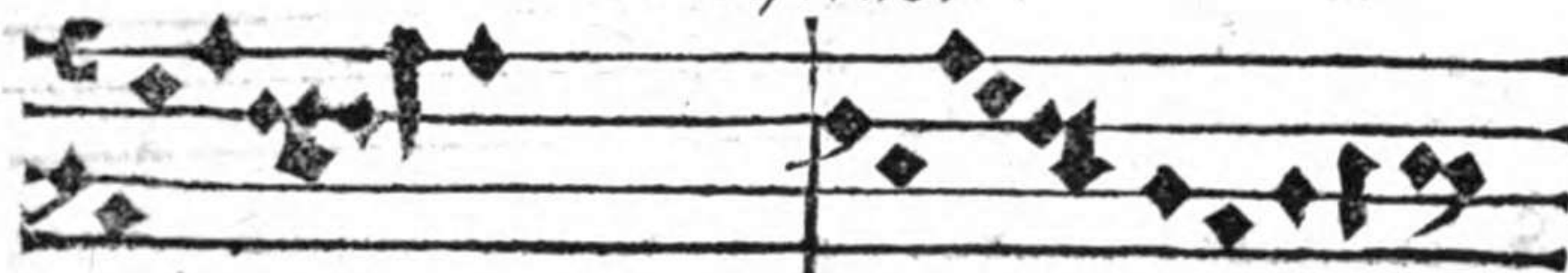
Prothus:

Re la fit primi

Re fa dat norma secundi.

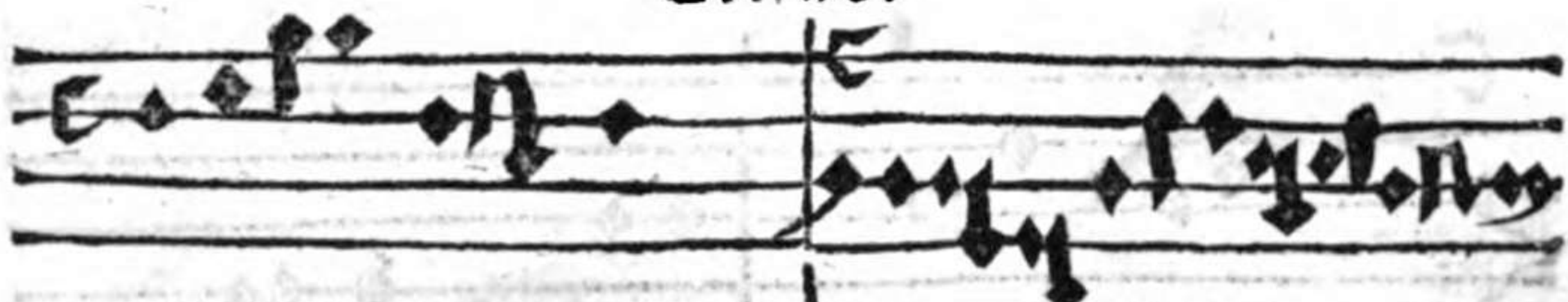
Deutherus.

Mi mi dat tercius.

Mi la poscit sibi quartus

Tritus.

Vt sol quintus petit.

Sextus fa la sibi querit.

Tetrardus.

Vt sol impa Tetrardus.

Vt fa postremus habebit

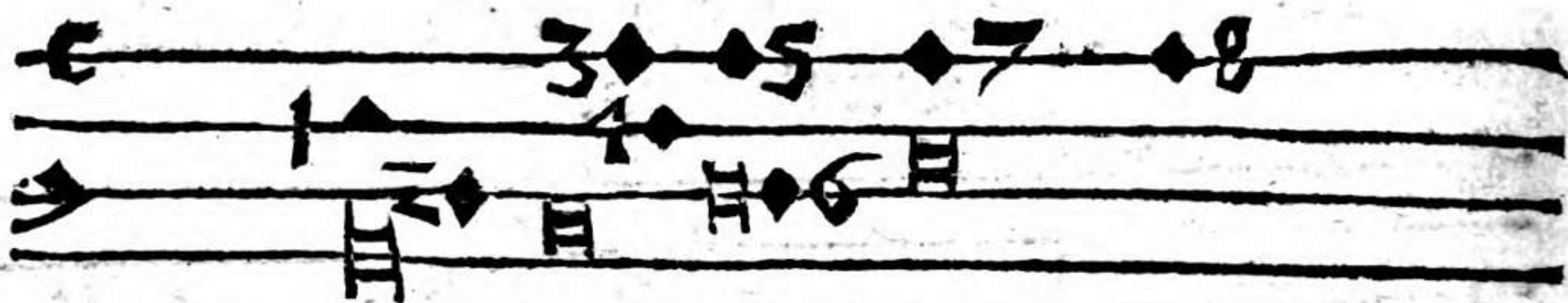
De Tenoribus Tonorum cum differentiis ac psalmodiarum applicatione.

Tenor toni est breuiuscula melodia que modulatur sub his dictionibus seculorum Amen. que corrupte consonantibus obmissis hanc dictionem Euouae. in ecclesiasticis canticis fini subiuncta designantur hic. Tenor a tenendo nomen sibi vendicat. Tenere enim debet totam cantus melodiam cui adiudicat & ne is ex suo tono in alium euaget. Tot autem sunt tenores quot sunt toni. Quorum plerique multas habet dis-

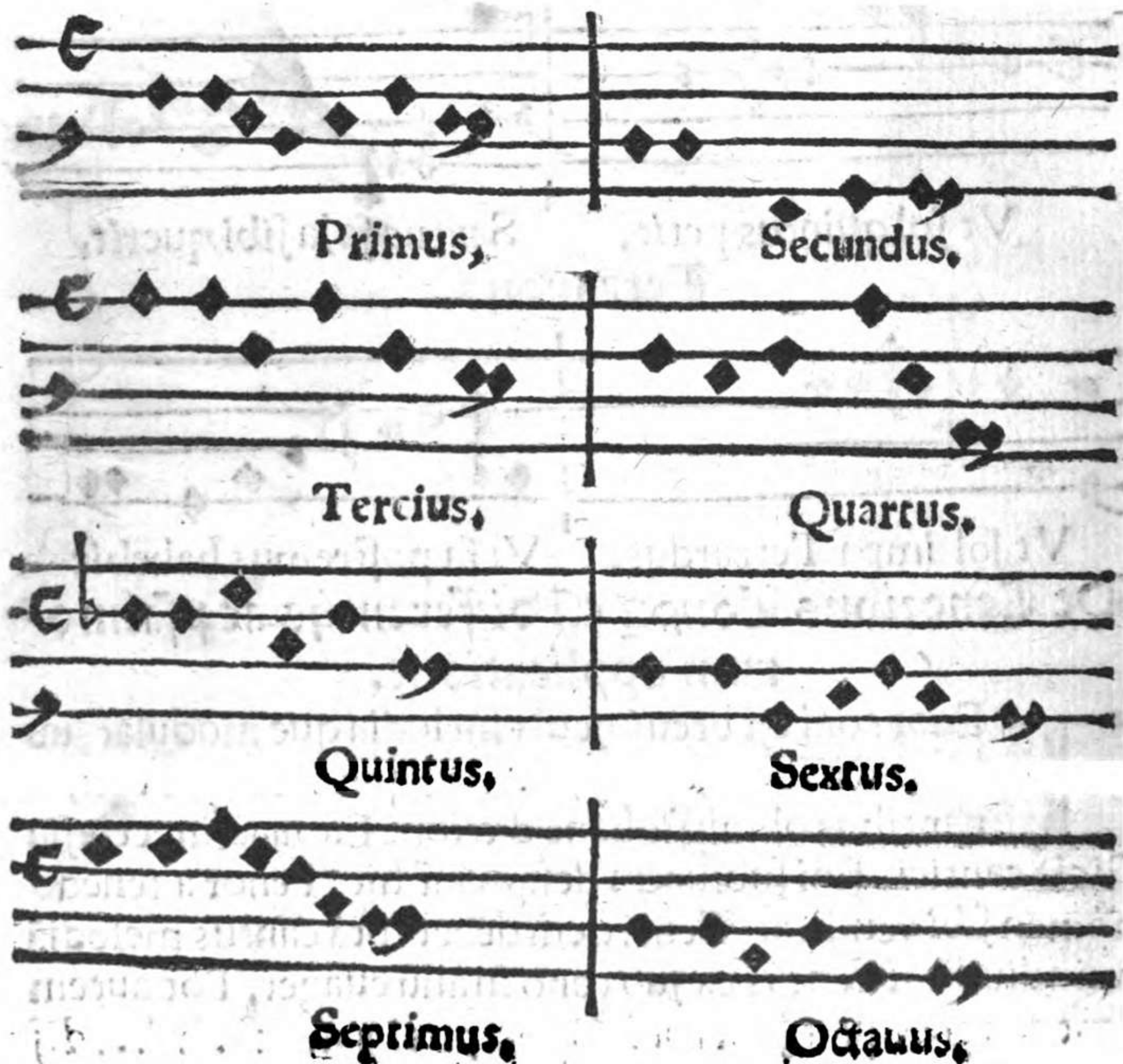

ferentias que nō necessitatis causa sed ornatus gratia ob fa-
ciliore & suaviore canticorū inceptione p principali tenore
toni sepe ponuntur, In hac figura patent tenores cū suis se-
dibus finalibus,

Tenores tenorū.

Sedes finales 1 3 5 7
2 4 6 8
finalia Tenorū.

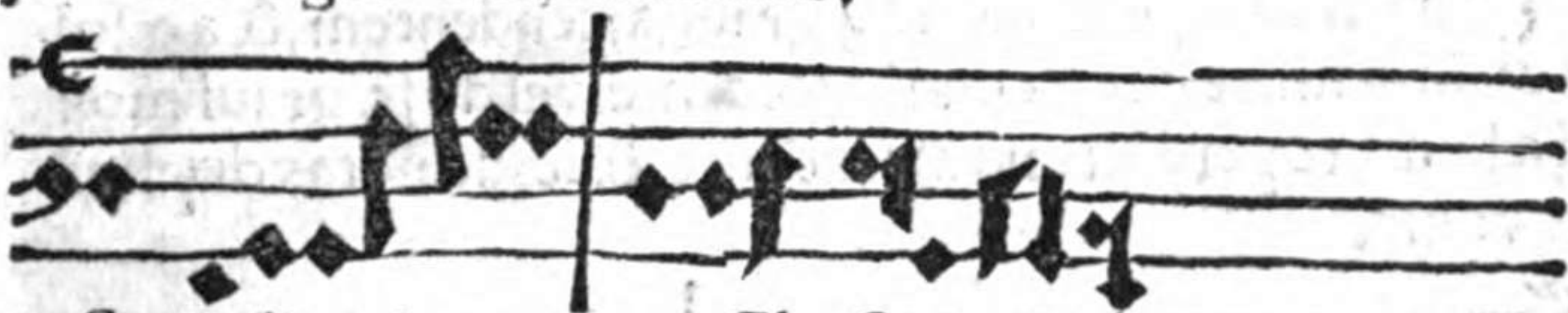

Primus Tonus nō transpositus finit in d sol re. Cul-
 us percussio est de re ad la vt ostensum est p Dia-
 pente, & dicitur primus tonus Autētus, quia a no-
 ta finali potest ascendere octauā & raro plus, & in eodē tono
 in c sol fa vt semp canitur fa, & in alamire mi vel fa secundū
 exigentiā ascensus, vt dictū est in regulis. Qui tonus habet
 clauēs iniciales istas C D ff. g, rara clauis nisi quando trans-
 ponit cantus ibidē & tunc sol decantabit in c sol fa vt. & fa
 in b fa qmī, & clauē a acutam, hoc est alamire possidet, & se-
 cundū diuersitatem habet differentias varias, quia quatuor
 Capirale Euouie, siue seculorū Amen, Regit cantus incipi-
 entes in d graui per terciā ascendente, vel per secūda descen-
 dente ad C graue, vt in exemplo.

Capitales primi, Gloria tibi trinitas, Ecce crucē dñi.
 Idem capitale etiam regit Cantus in ff. graui per Dyateso-
 feron ad C graue descendentes,

Sanctificauit

Christi virgo.

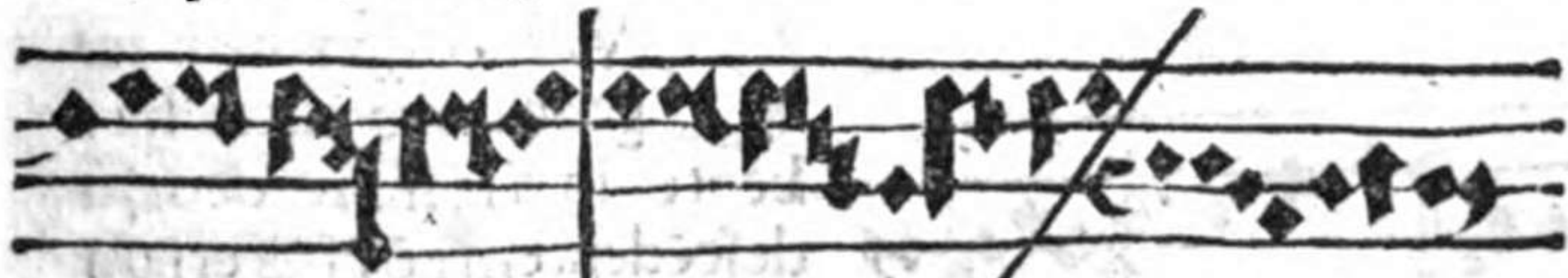
Exclamauerūt

Etiā in ff. graui sursum ascendentes

Traditor autem,

vt hic,

Quando transponit primus ad g tunc tenorē suū incipit
 in d la sol re, vt hic.

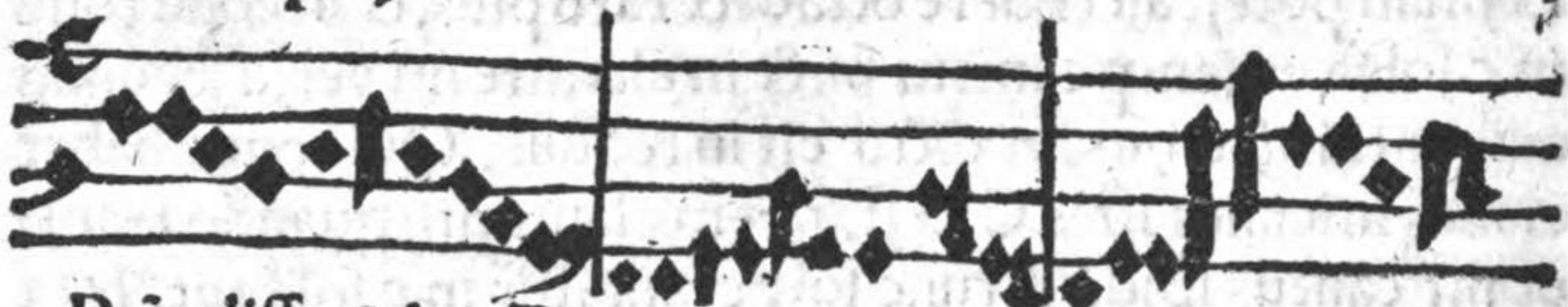
Christi

virgo,

Circūdederunt, Modulatio eius, D

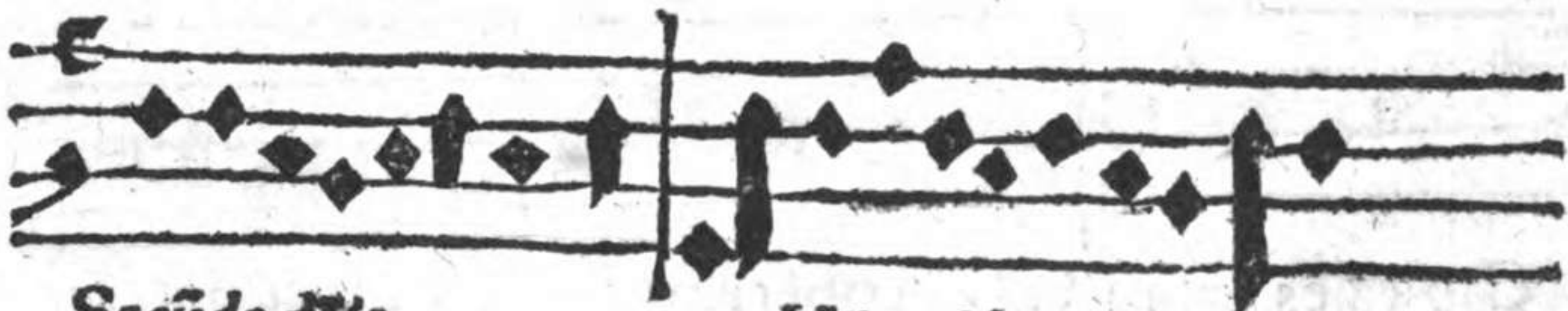

Prima differentia primi toni regit Cantus surgentes
in C graui ascendentes leuiter ad alamire & ultra, vel
ascendentes subito a C & D graui ad a acurā Clauē & ultra
ut in exemplo,

Prima differentia, Ecce ego mitto vos, Gaudeamus oēs
Leuiter ascendentes, Rorate subito
ascendentes.

Secunda differentia, Respicit cantus incipientes in D
graui subito ad alamire ascendentes per Diapente &
in in tonatur.

Secunda differentia.

Hij qui linguis loquuntur,

Tercia differentia considerat cantū principiū habentē
in ff. graui per tonū ad g graue ascendentem, & a g sol
re ut ad alamire per secundā ascēden ē. vel de ff. graui mon
ad a la mi re per Ditonū ascendente, & ibidē notas duplicā
tes ut hic.

Tercia differentia, Nisi tu domine. Domine quiescalenta,

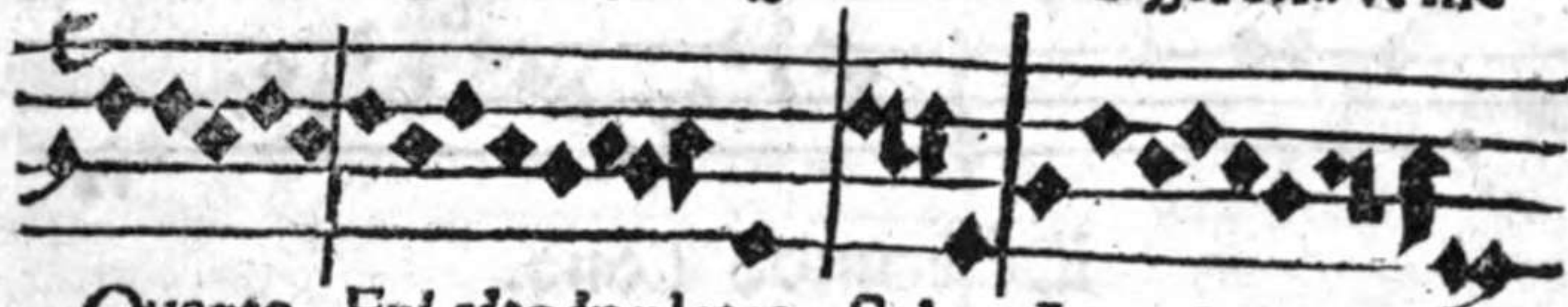

Inclinauit dñs aurē suā,

Quarta differentia re
git cantus incia ha
bentes in a la mi re, deorsū
descēdentem nō nūq̃ etiam
in ff. graui eadem differen

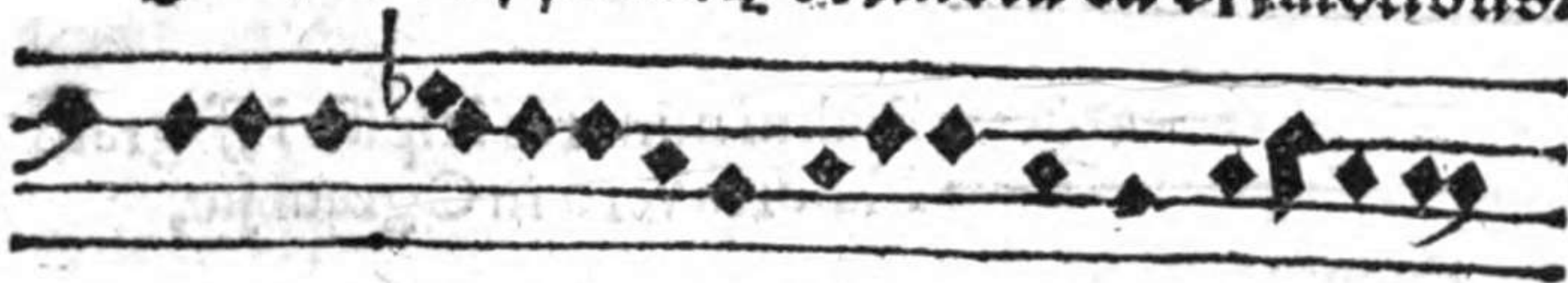
74
tia respicit surgentes, sed differt a tertia differentia ut hic

Quarta Exi cito in plateas, Salve, Apertis thesauris.
dñia, Diffusa est gr̃a,

P Salmos omnium Tonorum quibus in divinis utimur laudibus duplices invenimus Minores & Maiores. Minores omnes psalmi dicuntur, preter duo cantica scilicet diue virginis Marie quod dicitur Magnificat, & Zacharie quod dicitur Benedictus. Psalmi Minores primi toni incipiunt in a la mi re & finiunt secundum finale toni, Maiores vero in ff. gra ui & finiunt etiam in finale differentiarum suarum.

Intonatio psalmodi Minorum cum Maioribus:

Laudate pueri dominum laudate nomen domini.

**Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel, &c.**

Ambitus primi Toni cum solmisandi modo eiusdem.

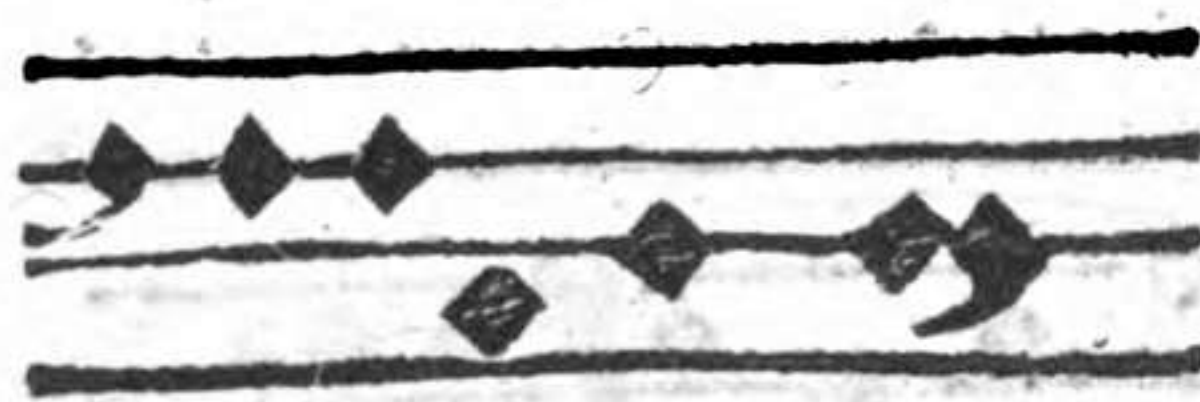
dij

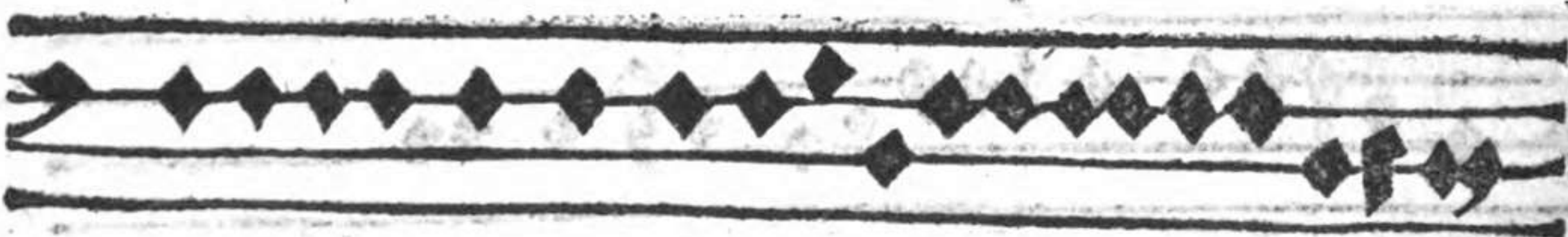
De secundo Tono.

Secundus Tonus plagalis est & finit cū suo Autento in d sol re, & a nota finali ascendere potest sextā vel septimā ex licentia, & descendit quartā vel quintā. Cuius repercussio est de re ad fa per Semiditoniū de re qđ est i d sol re, ad fa qđ est in ff. fa vt, & est eadē solmisatio vt in prio nisi vt habeat aduertencia ad Ela mi, & d sol re, propter descensū, vt accipiat superior vox, Et habet clauēs iniciales septē. Γ. Grecū A, C, D, E, F, G, graues & a acutā & nullā habet differentia, & intonatur sic eius seculorū, Amen,

Psalmi minores incipiūt i ff. graui
Maiores vero in C graui sic,

Euonae secūdi,

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis,
Nunc dimittis seruum tuū domine.

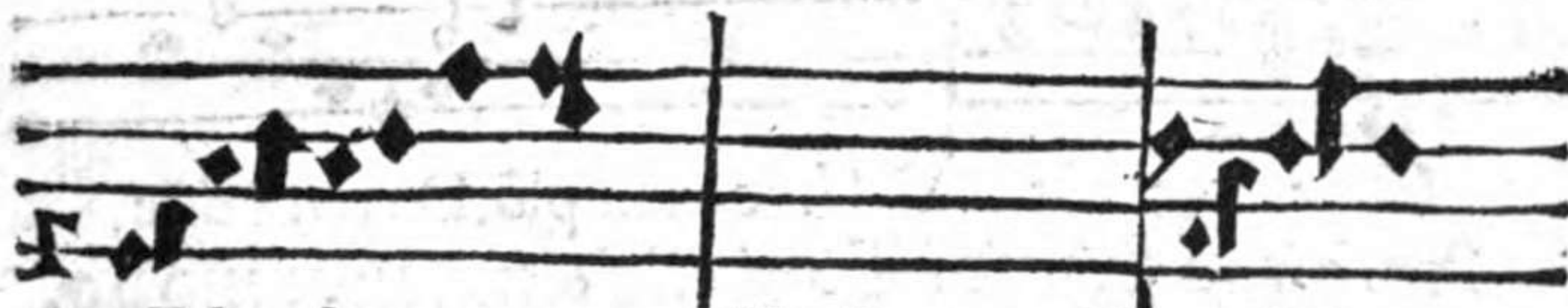

Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel,

Exempla Imiciatiua in Γ Breco:

15

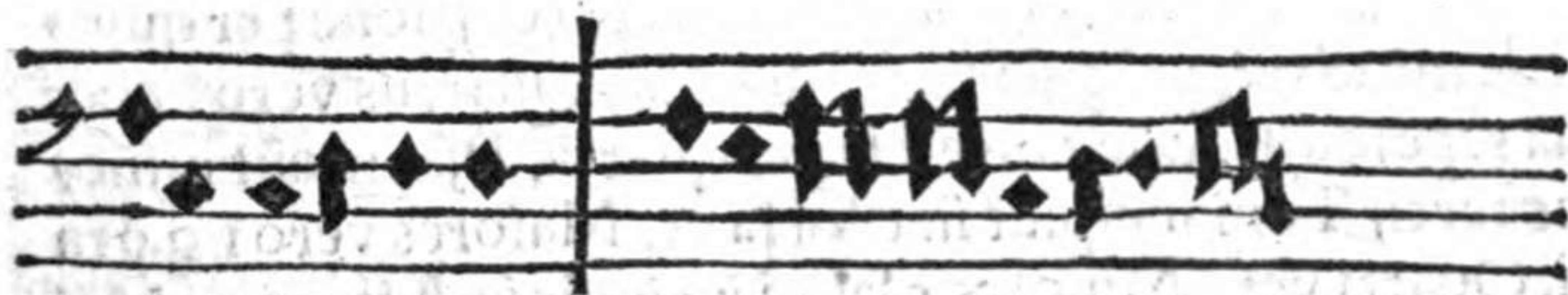
Educ de carcere, ¶ In A exemplū, Salue,
Exemplū est feria ij. post Iudica, Ecce aduenit.

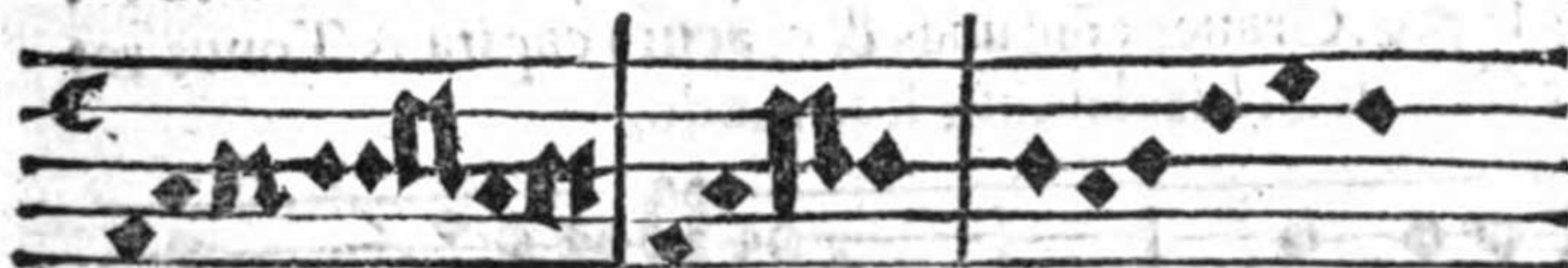
In C, Aic petrus Sicut liliū inter spinas,
Exemplū ubi in D graui regit cantus vt hic,

O rex glorie, Hic mundū spernes,

Ecce Maria In ff. graui, Audi israel, (hic,
¶ In E & A regit etiā cātus, sed tūc trāsponūt ad alamire vt

Cibauit eos, Fuerūt, In A acuta, Da pacē dñe.

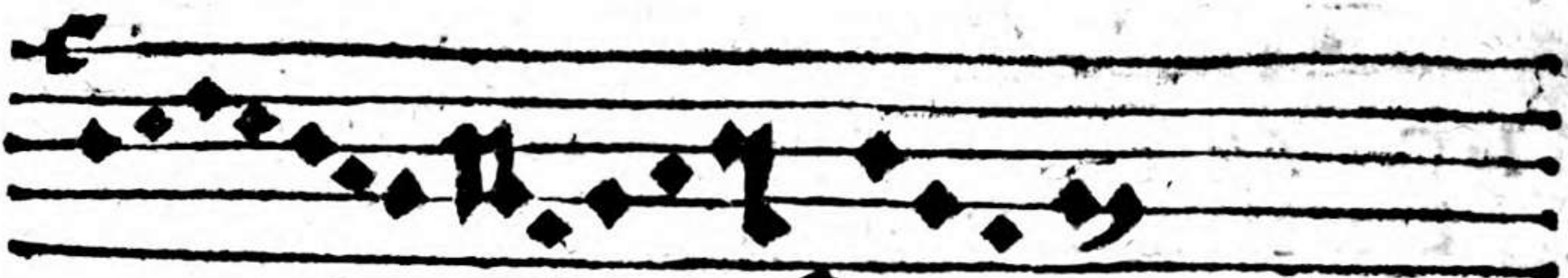
Hon nuncq̃ etiam possidetur G, graue pro suo initio
& tunc cantus transpositus erit vt hic,

diij.

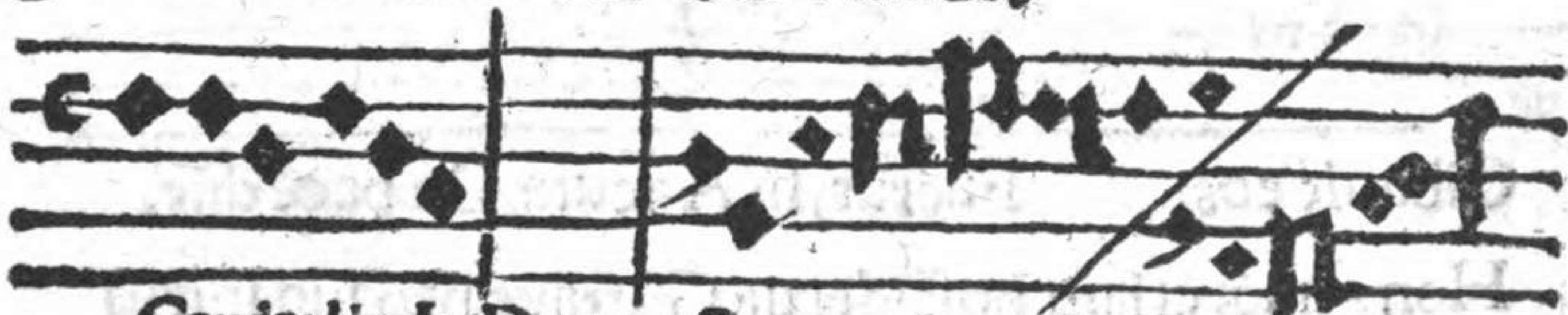

Colle ge rūt Vel hoc exemplū, Da pacē dñe.
 Ambitus secundi Toni cū solmisandi modo.

De Tercio & Quarto Tono.

TERCIVS ET QVARTVS Tonus finiūt in E la mi, & in ambobus in c sol fa vt, fa canit, & in b fa ti mi, mi canit, & in a la mi re, la descendēdo, & i quarto canit la in E la mi, ppter eius descensum, & differt tercius a quarto, quia tercius habet suā repercussione per quinta de mi ad mi, vel p sextā de mi ad fa, Quartus vero habet suā repercussione de mi ad la per quartā, Psalmi aut minores tercii Toni incipiūt in c sol fa vt, Maiores vero i g graui, Quarti vero Minores psalmi incipiūt in A la mire, Maiores aut in E graui, & finiunt secundū ipsos finalia. Principia Terciū Toni magis vstare sunt hec, D rara clavis E, ff. g, Graues cōmunes & c, acuta capitalis Tonus regit Cantus in his clauibus hoc modo.

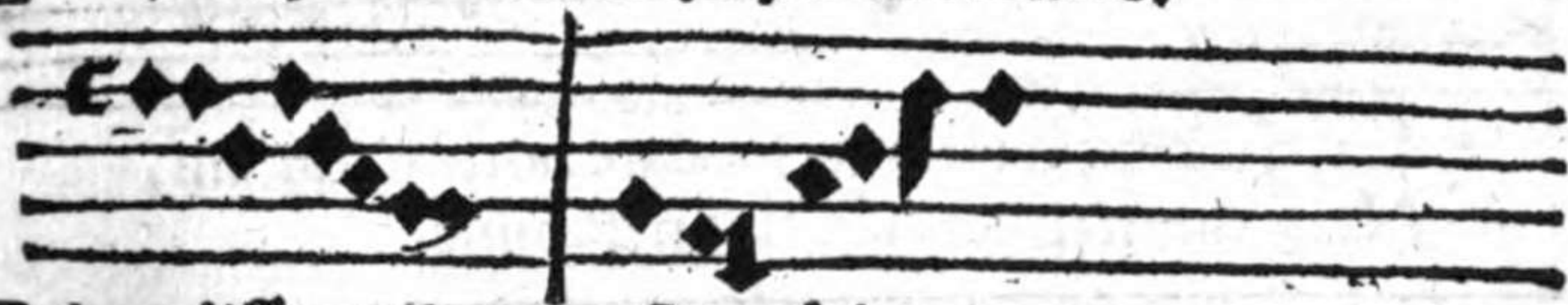

Capitalis, In D raro, Surge virgo, In E graui, Calicē

Tercij Toni differentie sunt quatuor.

¶ Prima differentia Respicit cantus initium habentes in **B** graui deorsum tendentes, & sic in tonantur,

Prima differentia, Quando natus.

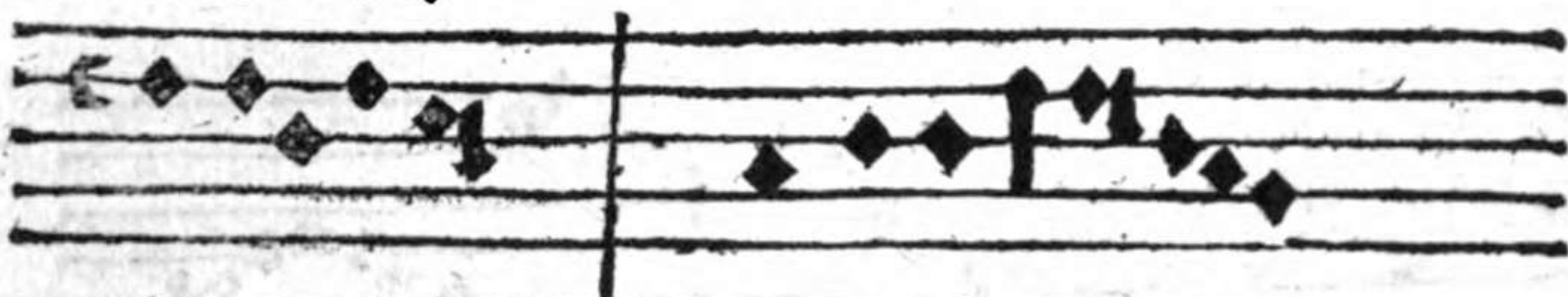
¶ Secunda dñia considerat cantus consurgentes in **G** graui ascendentes per tonū ad **A** la mi re, & ab **a** la mi re ad **c** acutū ascendentes hoc pacto,

Secūda dñia,

Surge. Salua nos christe saluator

¶ Tercia differentia, Regit cantus incipientes in eadē clauē puta **G**, graui ad **a** la mi re ascendentes, & ibidem duplicantes notas ut hic,

Tercia differentia,

Omnia quecumq.

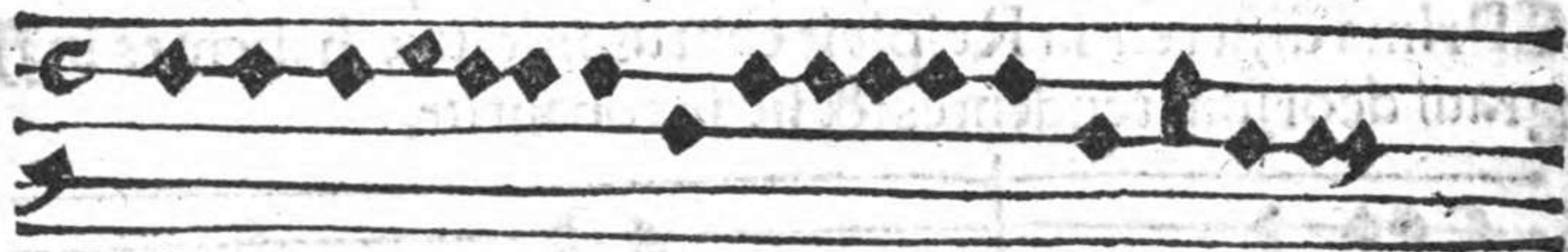
¶ Quarta dñia. Respicit cantus principium suū habentes in duabus clauibus videlicet in **G** graui, & **c** acuta, i. **G**, p. Diateseron ad **c** acutū ascendentes, Regit etiā cārus in **c** sol fa ut sic

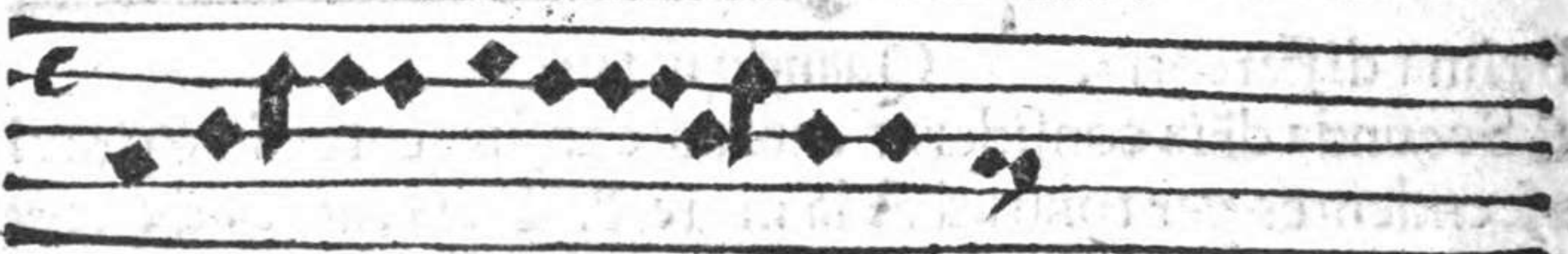
Quarta dñia, Orietur, Simeon iustus. In **c**, Vivo ego.
acuta,

Intonatio psalmoz Minorū & Maiorū.

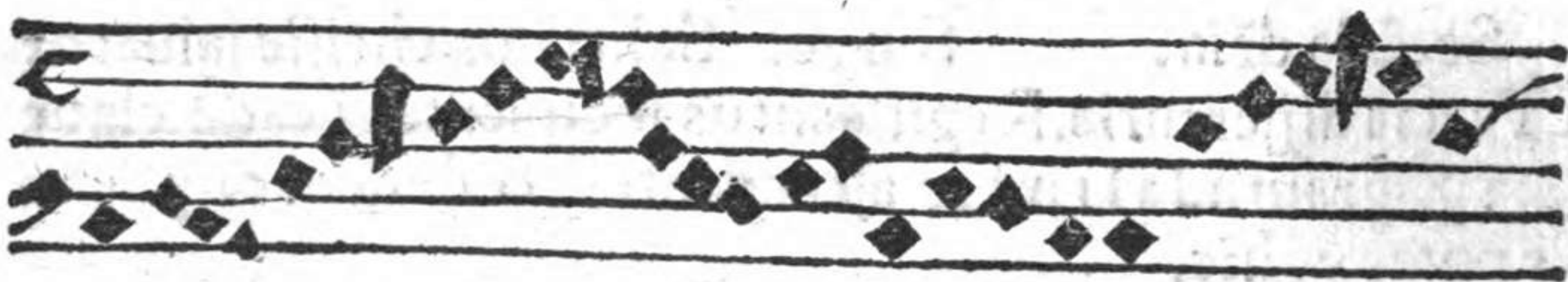

Laudate pueri dominū laudate nomen domini,
Nunc dimittis seruum tuum domine,

Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel,

Ambitus Tercij Toni cū solmisatione.

De Quarto Tono cū differentijs.

QUARTVS tonus habet ista p̄cipia magis vsitata
scilicet, C, D, E, ff, G, graues, & a acuta. Capitale se
culorū. Amē. Considerat Cantus principiū iuum in
choates i d, e, in ff, grauibus, & a acuto, sed diuersimode sic

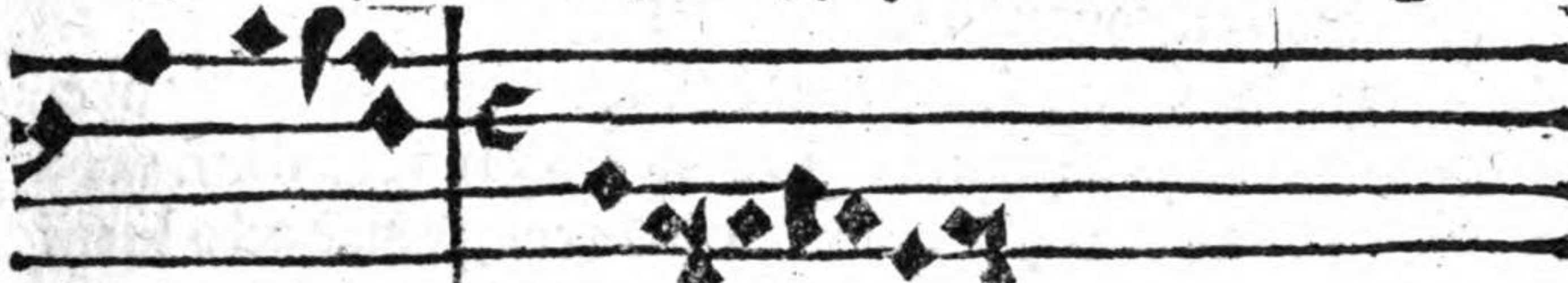

Capitalis, Reminiscere, Resurrexi, In E graui,

○ florens rosa, In ff. Iste homo, In G, Magna

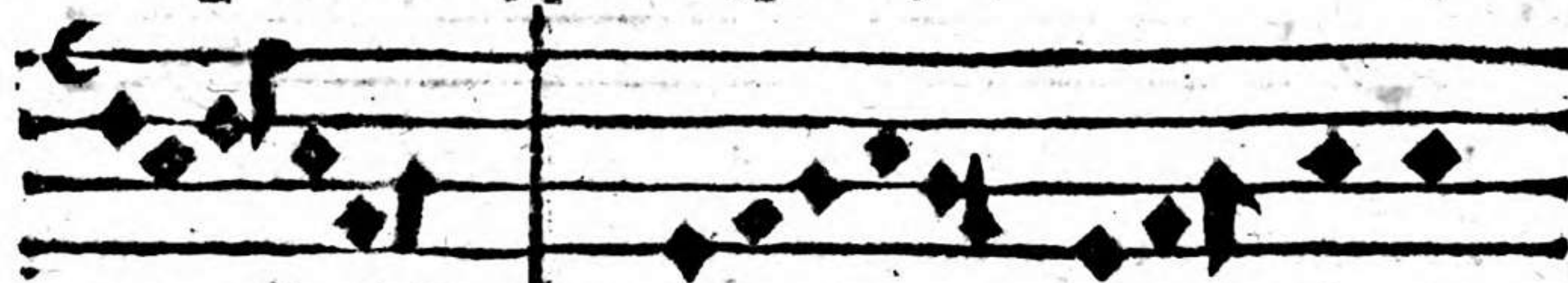
est gloria, In A, Benedicite deum.

¶ Prima dñia regit cantus incipientes in C graui sic.

Prima dñia, Sancte Nicolae, Leuita laurētius.

¶ Secūda dñia Respicit Cantus incipientes in D graui ascēdentes gradatim vsq ad G, graue sic.

Secunda differentia, Media vita, Ambulabant,

¶ Tercia dñia, Cōsiderat iniciū Cantus surgentiū in D, graui, Ascendentes subito ad alamire hoc pacto.

Tercia differentia,

Benedicta tu.

Sicut mirrha electa

¶ Tamen vt cōmuniter hec differentia transponitur cū suis Antiphonis ad A la mi re, & tūc in solmisatiōe sua habebit sol in c sol fa ut, & fa in b fa hmi, sic.

e

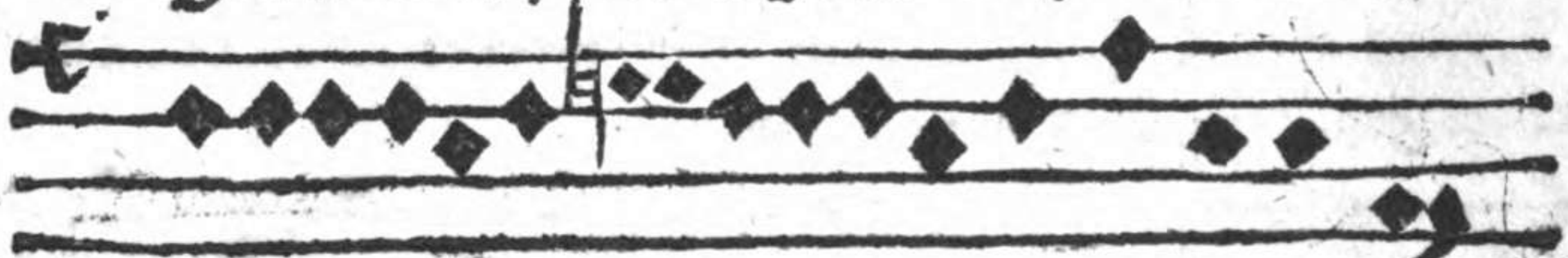
Tercia differentia trans-
posita cum cantu suo.

Ante chorū huius
Paradisi porte.

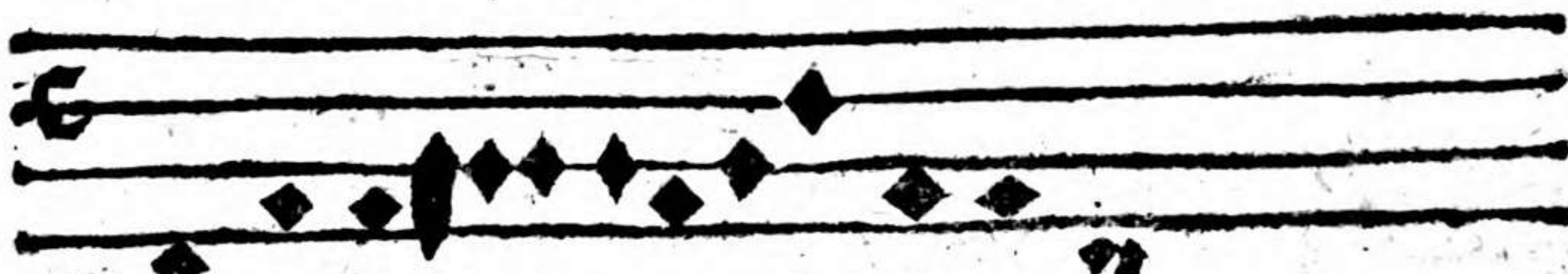
¶ Quarta dñia, Considerat cantus capientes sua inicia in e,
gravi ascēdētes per Semiditoniū ad g sol re vt, Aliqñ vero
in c sol fa vt, sed raro, & tunc cantus transponeñ ad a la mi
re hoc modo,

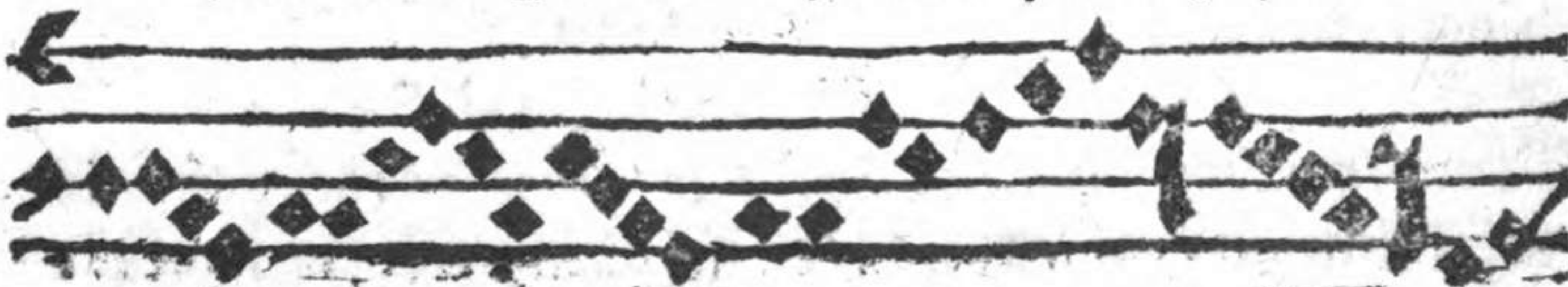
Quarta dñia, Fidelia, O mors mea ero mors, Eactus sum
Intonatio psalmoꝝ Maiorū & Minorū.

Laudate pueri domini laudate nomen domini,
Nunc dimittis seruum tuum domine,

Magnificat anima mea dominum
Benedictus dominus deus israel,
Ambitus Quarti Toni cū solmisatione.

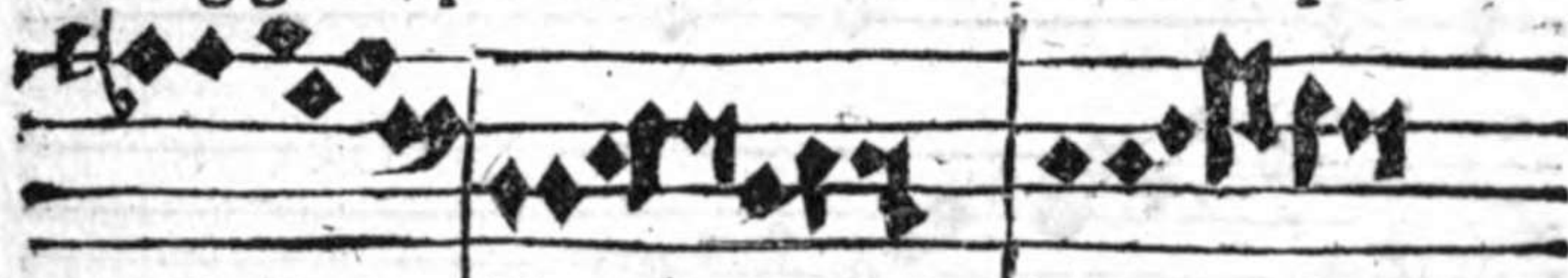

De Quinto & Sexto Tono.

Quintus & Sextus Tonus finitur in ff. fa vt. Repercussio aut Quinti est de vt ad sol. hoc ē de f. graui ad c. acutū, Sexti verū de fa ad la per terciā maiore scilicet de ff. fa vt ad a la mi re. In quibus tonis i c sol fa vt semper sol canit. & in b fa hmi b rotundū signari debet. & in qnto tono semp habeat aduertencia ad la in d la sol re. & ad mi in a la mire. In Sexto vero ad la in a la mi re. ppter descensum. Psalmi Maiors tam quinti q̄ sexti in ff. incipiunt. Minores vero Quinti Toni in c sol fa vt. Sexti vero in a acutū. Ratio quare in b fa hmi signat b rotundū in Sexto & Quinto tono ppter quartā indirectā de ff. fa vt ad b fa hmi. & ecōtra. Nam si b fa hmi. mi decantaret falsa cōmitteret quarta vt dictū est in capitulo de modis.

Quinti Toni incia magis cōmunia sunt hec scilicet ff. g. graues a & c acute. & habent vnā differentiā. Capitale eius regit cantus surgentes in ff. graui ad a acutū ascendentes. etiā in g graui. quāuis raro in a & c acutis. Exempla.

Capitalis. Illu mina re In G. graui. Letare

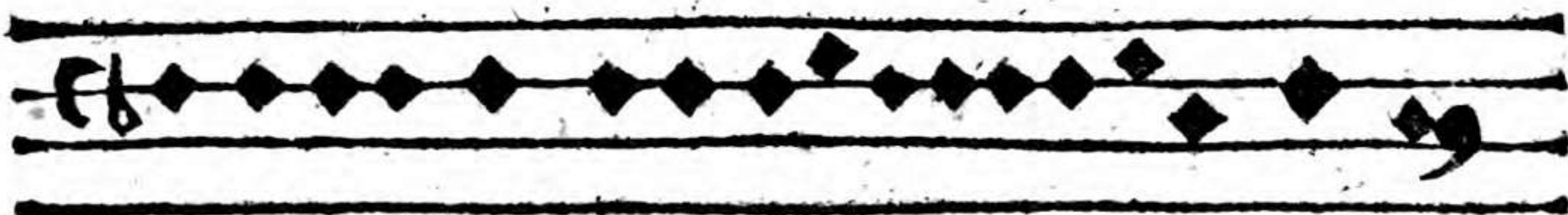

Miserere In A. Vincenti. Fons ortorū. Ecce deus. Differentia eius vnica erit. Cantus incipientes in ff. graui ascendentes subito in c sol fa vt. & ultra hoc pacto.

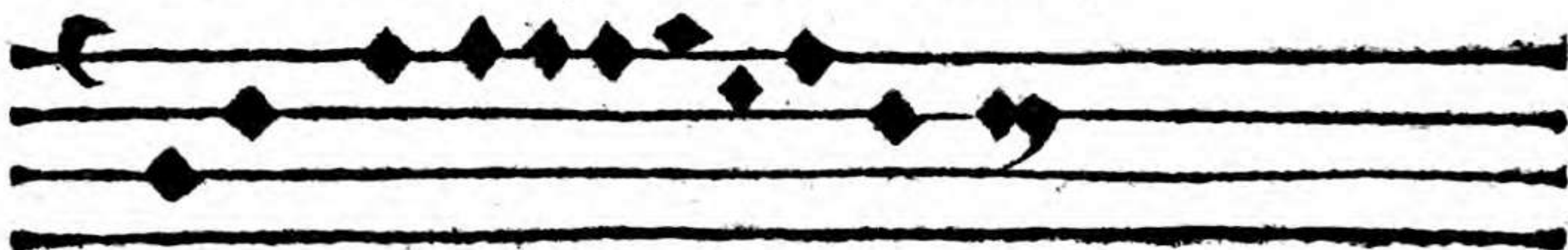

Dñi gnti vnica, Bene om̃ia fecit, Ecce cōcipies,
Intonatio psalmoz Maiorū ⁊ Minorū.

Dixit dominus domino meo sede a dextris meis,
Nunc dimittis seruum tuū domine,

Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel.
Ambitus Quinti Toni cū mō solimisandi.

De Sexto Tono.

Sextus Tonus habet istas Claves iniciantes cantum suū videlicet C, D, ff. graues, & a acutā, g interdum possidet cū transponit cantus ad c sol fa vt, Eādem clauem c acutā habet transpositā, & ibidem cantus terminatur suus vt sic,

In E graui, Capitalis. Qui māducat carnē meā, In D. In

medio ecclesie. In ff. O admirabile, Resurrexit dñs

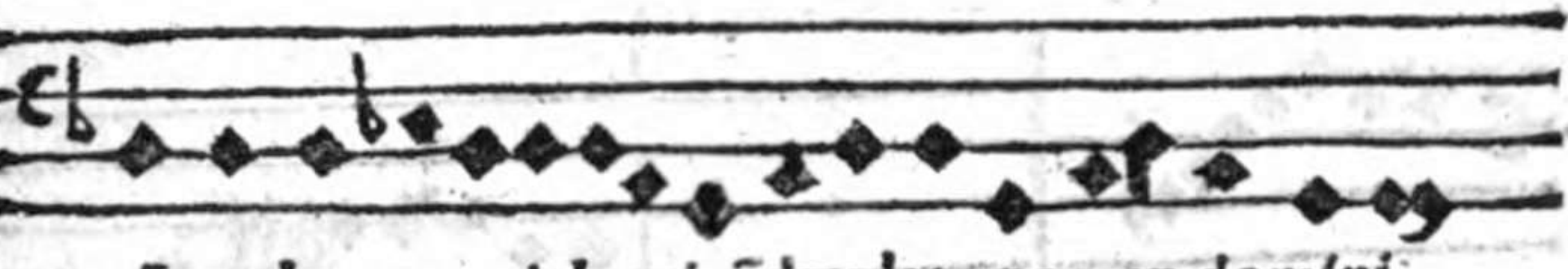
alleluia, In a acuta, Vidi dām, In G, graui, Beatus Ni

colaus, In c acuta, Are del. Hic Tonus habet vnicam
Flauit auster, differentiā, que respicit
cantus surgentes in ff. graui tali modo.

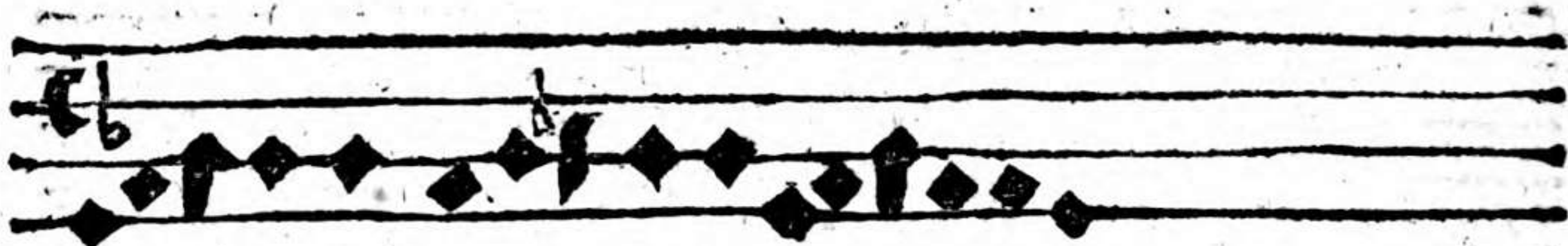

**Differentia eius, Benedictus. Benedixit filijs,
Intonatio psalmoz eius.**

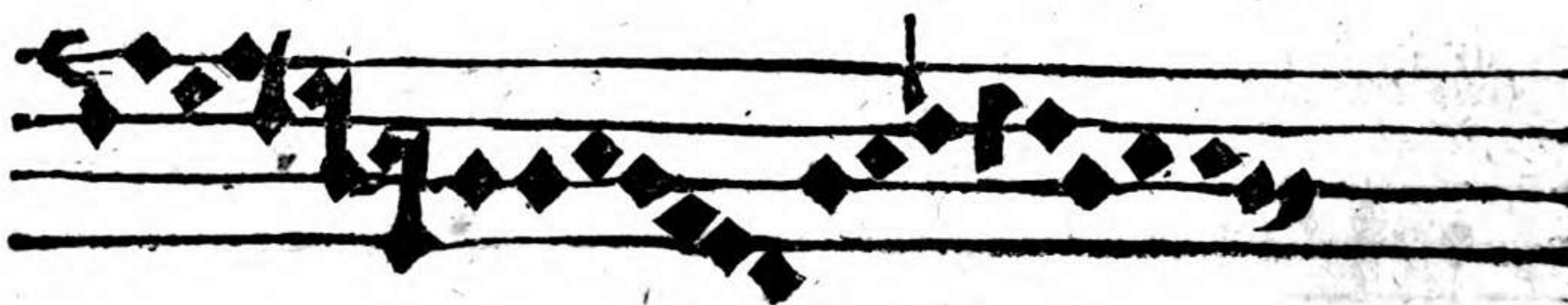
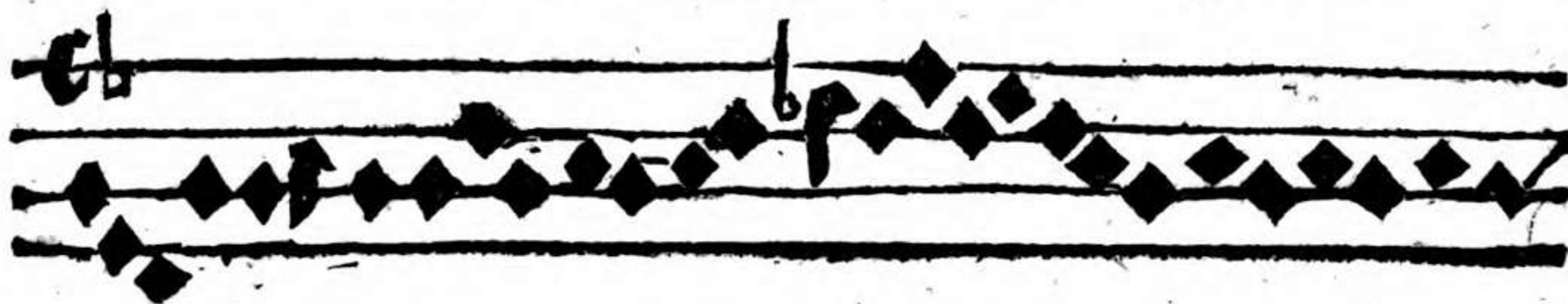
Laudate pueri dominū laudate nomen domini,
Nunc dmittis seruum tuum domine,

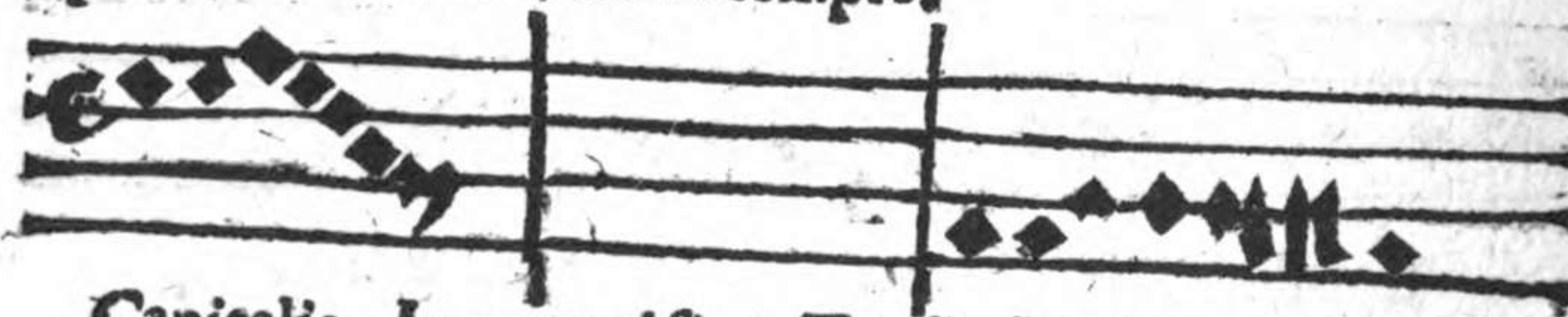
Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel,

Ambitus Sexti Toni cū solmisatiōe.

De Septimo Tono.

Septimus Tonus finit in g sol re ut, & habet suā repercussionē de ut ad sol per quintā, & ascendit de g sol re ut ad sol per octauā. In quo maior aduertencia est in d la sol re, ut superior vox pro descensu accipiat scilicet sol. Hic Tonus habet principia clauium cōia ista scilicet g. graue a c d acutas, & habet quatuor differentias. Capitalis regit cantus incipientes in g graui. Nōnūq̃ per tonū ascendentes, Interdū per Di tonū surgentes. Aliquando vero per Diatesseron ascendentes ad c acutū. Respicit etiā cantus incipientes in a acuto, ut in exemplo.

Capitalis. In g graui sic p Tonū. In virtute ta.

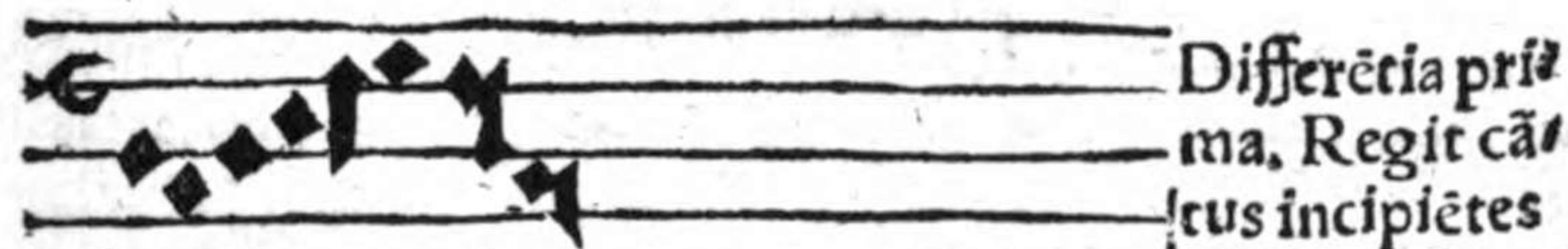

Apparuerūt, per Ditonū, Viri galilei, per Diatesseron,

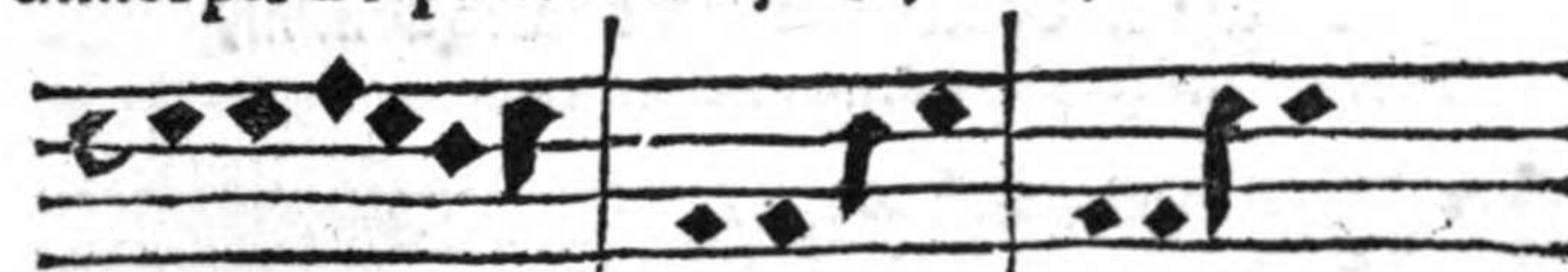

Confortatus est. Hic est vere martyr, In a acuto,

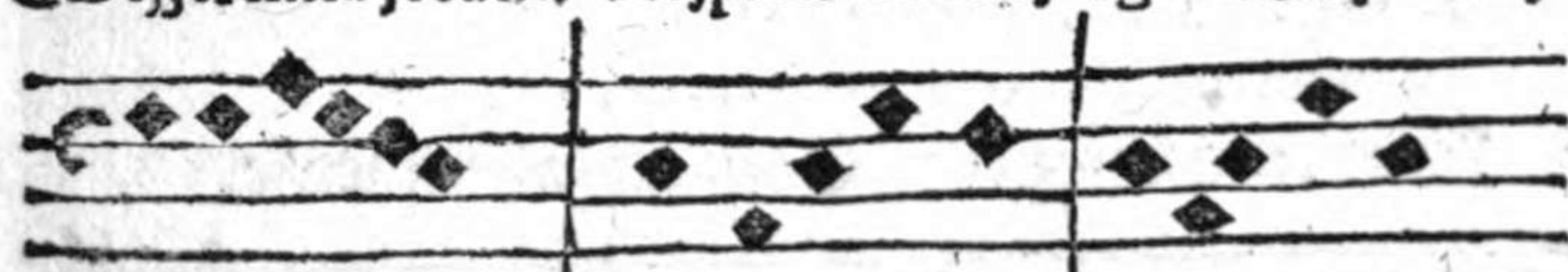

Differētia pri^{ma}, Regit cā^{ntus} incipiētes

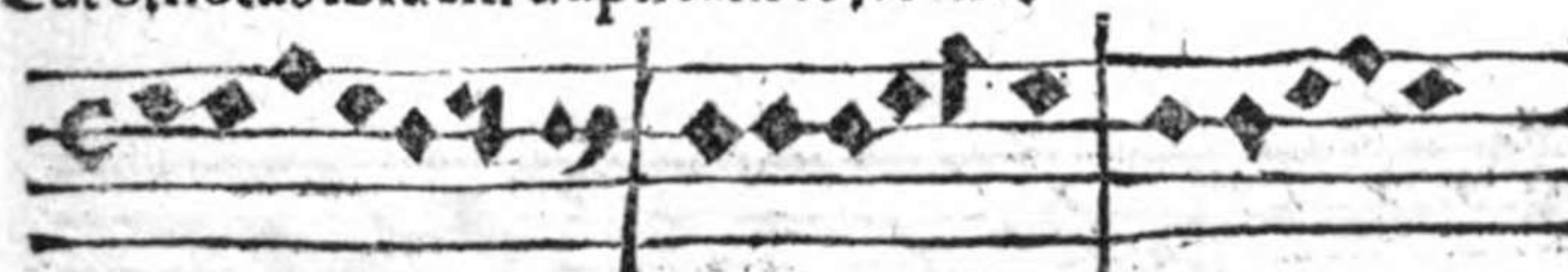
Electi sunt in christo, In g graui subito ascen^{dentes} per Diapente ad d la sol re, vt hic,

Differentia prima, Factus est, Gabriel,
Differētia secūda, Respicit cantus surgētes in h duro sic

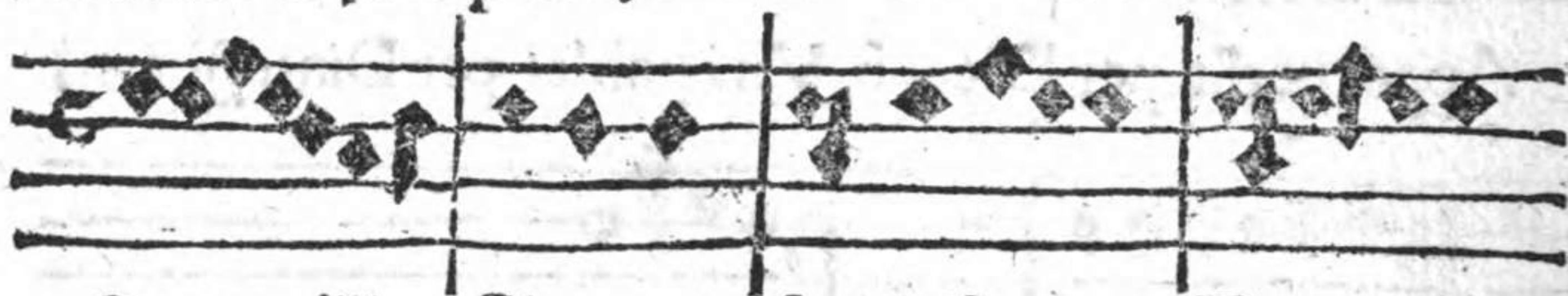
Secūda differentia, Mirificauit, Redemptionē,
Differētia tertia, Considerat cantus incipientes in c, a^{cuto}, notas ibidem duplicantes, vt hic,

Tercia differentia, Dixit dominus, Om̃s spiritus,

¶ Quarta differentia. Respicit cantus surgentes in d la sol-
re. Aliquando per Tonū descendentes, Non nūq̃ vero per
Semiditonū, hoc pacto,

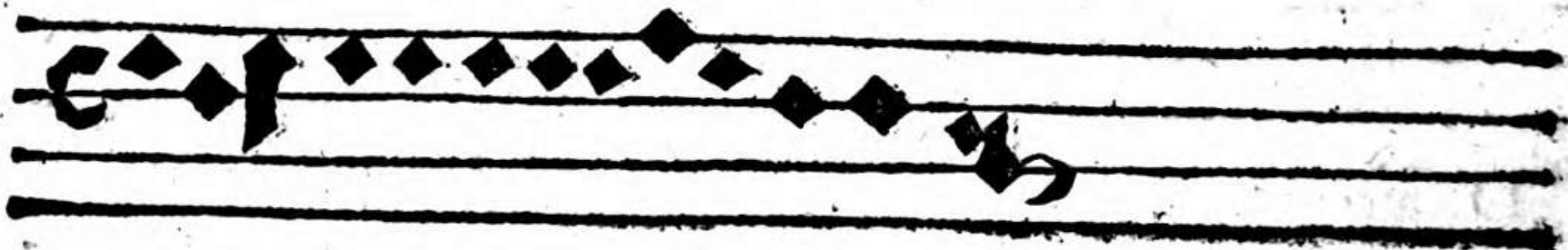

Quarta dñia. Sit nomē. Ingressa agnes, Tu es petrus.

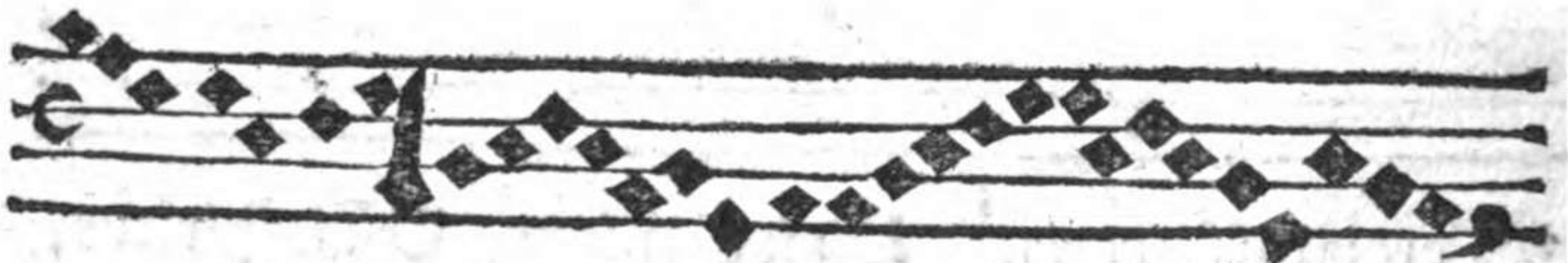
Intonatio psalmoz Maiorū & Minorū. quos incit
pit in d acuta sic,

Laudate pueri dominū laudate nomen domini.
Nunc dimittis feruum tuū domine.

Magnificat anima mea dominū,
Benedictus dominus deus israel.
Ambitus Septimi Toni cū solmisatiōe.

De Octavo Tono.

21

OCTAVS Tonus fuit in g sol re ut. cū suo Autem
to septimo. & habet suā repercussionē de ut ad fa p
Diatefferou. hoc est de g sol re ut. ad c sol fa ut. &
hoc potest descendere sub notā finalem quartā. Aliqñ quin
tā ex licentia. In quo aduertēcia est in a la mi re. & b fa q mi
quia p descensu accipit la in a acuto. & in q duro mi. & ha
bet septē principia claviū p inceptiōe sui cantus scilicet c.
d. ff. g. graues. a q & c acutas. & quatuor differentias. & vnā
irregularē que a quibūdā Tonus peregrinus dicit. que dif
ferētia melodiā octavi Toni habet & finē Ideo aut dicit irre
gularis. quia finis differentie dicte super melodiā regularē
descendit. Sed tamen iste finis est positus facilitatis causa.
sicut & alie differentie aliorū tonorū. ut hic.

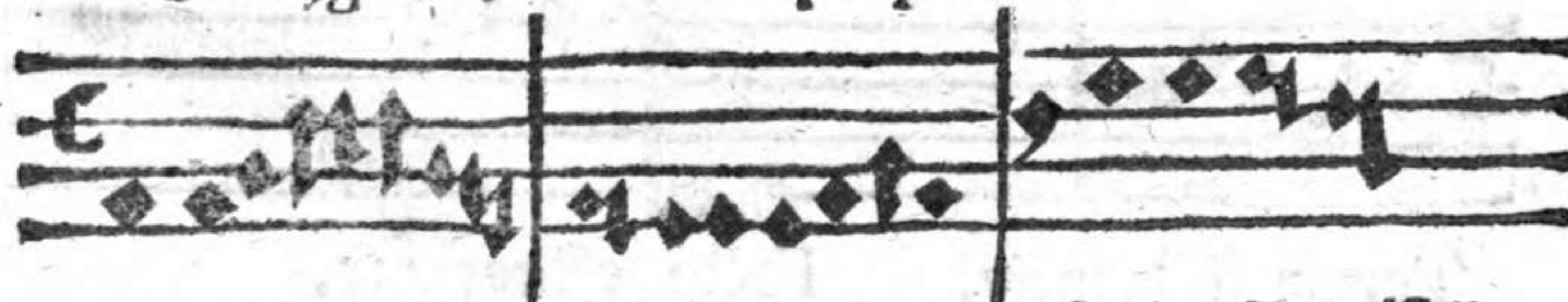
Capitalis. In C. graui. Stabūt iusti. Sapiētia clamat.

Spiritus domini

In d. graui.

In d. graui dupliciter. Primo per
tonū ascendētē ad a la mi re. ad c. a
cutū. vel descendētē ad ff. graue.
Secundo per Diatefferon a. g. graui
surgentes ad c. acutum ascendentes
Exemplū primi.

Benedicta.

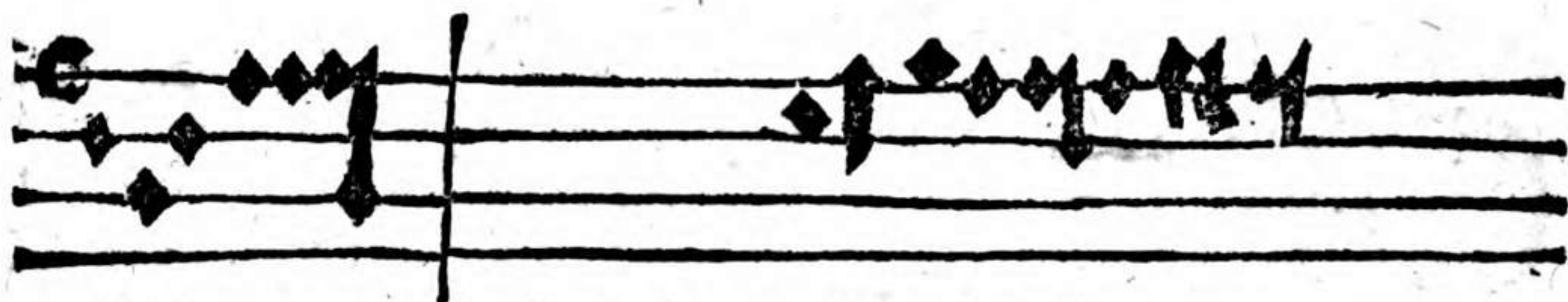
Gaude & letare.

Iudea. Exemplū ii.

Veni sponsa. In a. acuto. Hymnū cātare. Inuocauit. f.

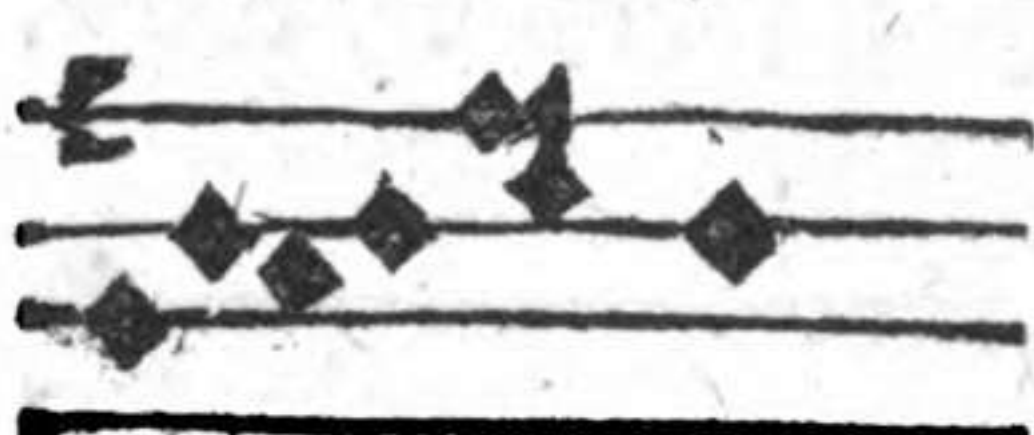

In loco pascue,, In $\sharp$ duro, Laudabilis po,
 ¶ Prima differentia regit cantus incipientes in $\sharp$ f. graui sur-
 sum ascendentes, vt hic.

Prima dñia, Hora est iam, Et dicebāt adinuicem.

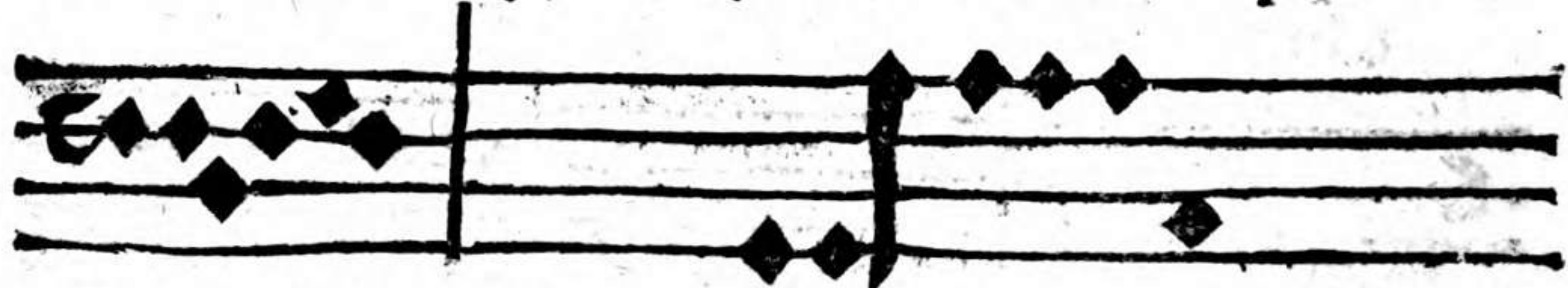
¶ Secūda differentia cōsiderat cātus
 surgentes in c, acuto descendētes nō
 nūq̃ per Semitonū ad $\sharp$ durū, inter-
 dum vero per Diatesseron ad g, graui

Zachee festinās, ue sic,

Secūda dñia, Deo nostro. Lumen ad reuelationē.

¶ Tercia differentia, Respicit cantus incipientes in eadem,
 clauē acuta c, hoc est, i c sol fa vt, notās ibidē duplicātes sic

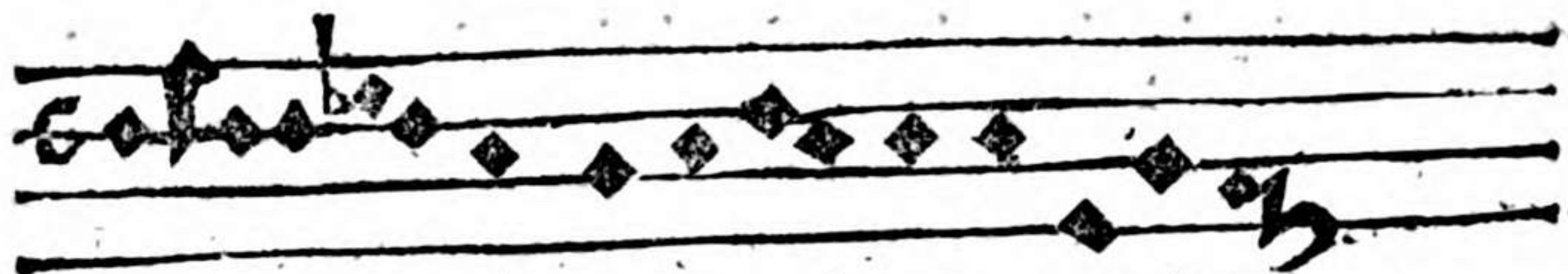
Tercia differentia, Factus est repente,

¶ Quarta peregrina dicitur
 que regit cantus incipiētes
 in C, graui sic,

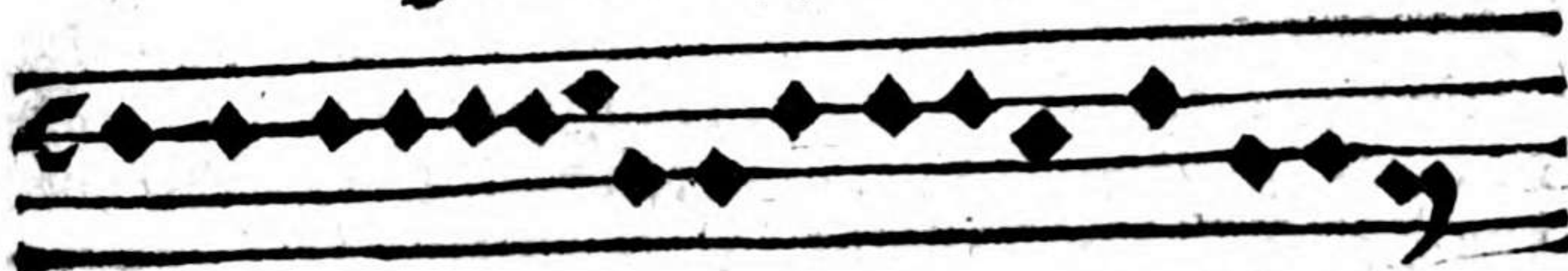
Peregrinus, Alle dei,

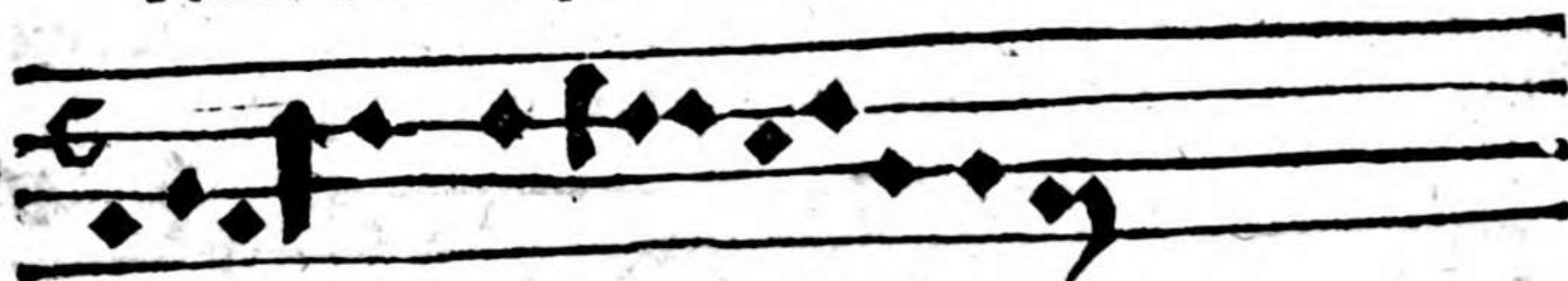

Tali tenore tonus cantabitur peregrinus,
In exiru israel de egipto.

Intonatio psalmoꝝ eius.

Laudate pueri dominū laudare nomen domini.
Nunc dimittis seruum tuū domine.

Magnificat anima mea dominum,
Benedictus dominus deus israel.

Ambitus Octavi Toni cū solmisatiōe.

De transpositione Tonoz.

Omnes Toni transponunt, preter septimū & octauū,
& hoc ppter nimīū ascensum possent tamen trāspo-
ni ad aliquā clauē inferiōrē, preter d la sol re. Est enī
transponere cantū a loco pprio remouere, Toni aut debēs

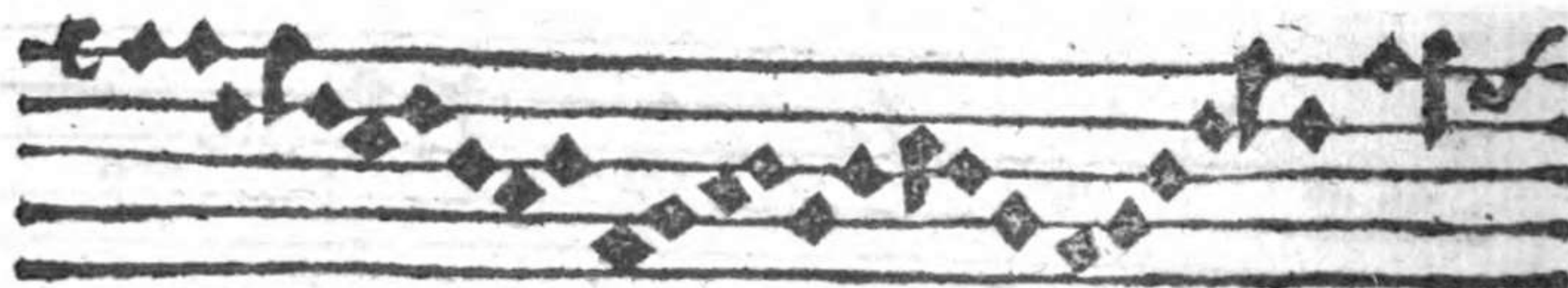
f ij.

transponi in clausibus ubi possent habere suas repercussiones
 Tonus enim primus cum secundo transponitur a d sol re ad a la
 mi re per quartam, vel a d sol re ad g sol re ut, licet raro. Tunc com-
 muniter fit in cantu Mensurali talis transpositio. Tercius
 & quartus ab e la mi ad b fa h mi. Quintus & Sextus ab ff.
 fa ut, ad c sol fa ut, & si transponitur catus ad d la sol re erit se-
 cundi toni. Quia talis a d sol re per octavam ad d la sol re trans-
 ponitur. Notandum est quod tam Autenti quam Plagales Toni dum
 transponuntur servant easdem repercussiones quas in clauibus
 non transpositis habebant. Aduertendum est etiam quod omnis auten-
 tus & plagalis tonus transpositus potest descendere sub no-
 tam finalem per quartam vel quintam, & potest descendere a no-
 ta finali quintam vel sextam. Sed Tonus plagalis transpositus con-
 tra ascendit a nota finali, per quartam vel quintam, & descen-
 dit sub nota finali quintam vel sextam, ut in exemplo.

Primus Tonus sic transponitur.

¶ Secundus Tonus sic transponitur.

Nota in omnibus Tonis transpositis in b fa q mi mi canit. In c sol fa ut fa si in predictis clauibus finiunt scilicet in a la mi re b fa q mi. c sol fa ut, excepto quarto qui interdum ad a la mi re transponitur per quartam de e la mi in quo fa canitur in b fa q mi, & sol in c sol fa ut, sicut dictum est in differentia tertia quarti toni. Omnium itaque tonorum transpositionum eadem est intonatio psalmodiarum minorum quam maiorum que est in clauibus non transpositis.

Sequitur de schala ficta.

VSICA ficta quae a pluribus schala ficta siue coniunctarum dicitur, Coniuncta enim est toni in Semitonum vel e contra facta transpositio. Vel est vox externa & aliena a clauis que in aliqua clauis canitur in qua ipsa naturaliter non ponitur, ut canendo in e la mi fa & in f fa ut mi, &c. hinc Musica ficta dicitur cum voces fictas moduletur, & fit coniuncta principaliter solum respectu vocum mi & fa quas fingere oportet in locis aliter quam manus vel schala musica continet, & fingendo istas voces necessitate cogente mi & fa cum sint mediae. Omnes aliae sunt fingende voces. Signatur autem coniuncta per signa b rotundum & q quadrum que semper locis suis repugnantibus accomodantur. Vbi notandum quod coniunctae octies in manu euenire solent. Prima inter ff. & q graues reperitur in q mi p b molle signata cum ibi loco mi canitur fa. Exempla sunt in Responsorijs, Sancta & immaculata, &c. In verbo non poterat, Item in Responso Fuerunt sine querela, In verbo, Calicem domini. Ista Responsoria. Si in inferioribus clauibus incipiunt habebunt coniunctam. Sancta immaculata, Si in d sol re, & fuerunt in A graui. Si vero praedicta Responsoria transponantur a propria sede ad clauis affinales tunc euitabitur in eis coniuncta. Secunda coniuncta inter d & e graues reperitur & figuratur in E la mi p b molle ut in Introitu Salve sancta parens, In verbo regit similiter, Gaude maria, In verbo Interemisisti, Si in e la mi incipiat. Si vero Introitus inceptum suum habuerit in E graui & Gaude Maria in

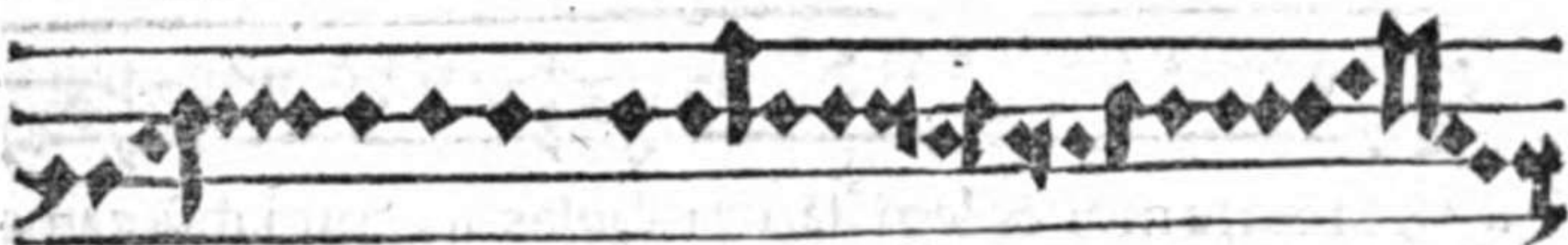
REGVLA Signato fa in h mi & si contingit saltū fieri ad quartā ad elami secundū tūc etiā in e acuro deber signari fa ppter euitare Tritonū phibitū. Itē si sit descēsus de b fa h mi ad e la mi finale ita q in h mi fa canit tūc in e la mi deber si mīlter decantari fa ppter euitare modos in vsitatos videli cet Semidiapente. Item de octauis suis idē est intelligendū ppter euitare Semidiapason.

¶ Notabile Melius ac iuuuīus est cauere p trollerabiles cōiūctas q̄ intollerabiles q̄ cātū viciāt. Nā Musica ficta fingit in quacūq̄ clauē quacūq̄ vocē consonantie causa, vt in exēplo.

Capitulū Quintū & vltimū de Introitibus & responsorijs.

L VI Tono adiudicari debeāt Autēto ve an plagali ex suis versibus. Norandū q Introitus tonorū omniū vario mō habent inīcia sua secūdū diuersitatē clauū ips cōcessam. Vñ Introitus primi toni finiūt in d sol re cū secūdo, Cuius v̄sus incipit in ff. graui hoc pacto.

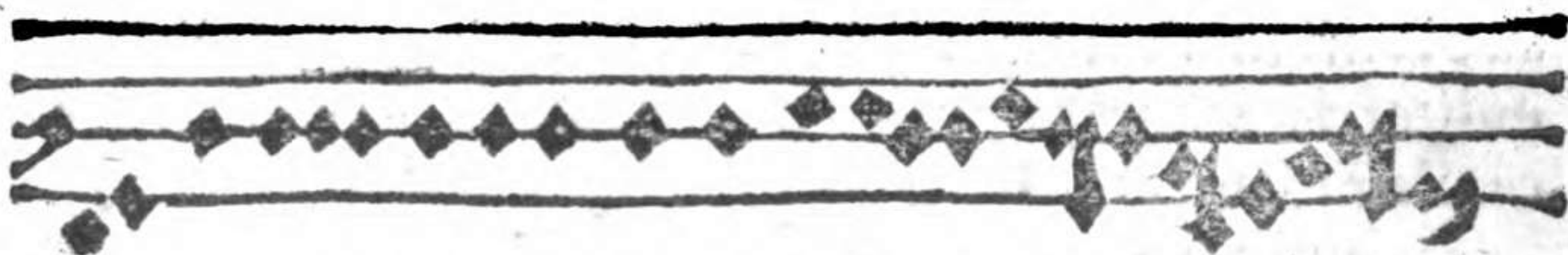
Prīa etate plasmati sunt adā & eua & positi sūt in sede brā

¶ Qñ vero transponit ad a la mi re per quintā Introitus primi toni tūc suū versum incipit in c sol fa vt.

De secūdi Toni Introitibus.

¶ Introitus secūdi Toni finit in d graui, quorū v̄sus incipit
in C graui sic,

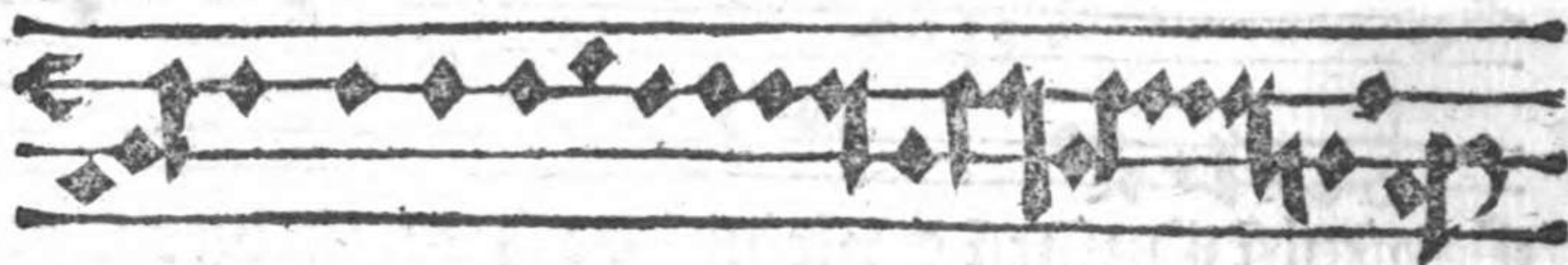
Secūda etate natauit archa diluuio passim fluente.

Senciant om̄es tuū iuuamen.

¶ Quando vero trāspōnitur ad a la mi re tūc suū versum incipit in g sol re vt. & sic itelligēdū ē de cōmibus Introitibus qñ trāspōnūt tūc ī alijs clauibus quā regularibus incipiūt.

De Tercio Tono.

¶ Tercij Toni Introitus finiūt in E la mi cū quarto. Quorū versus iniciū habent in g graui tali modo.

Tentaui Abrahā tertia etate dilectū Isaac mactare.

De profundis clamaui ad te domine.

De Quarto Tono.

¶ Introitus Quarti Toni finiunt in E graui. Quorū versus incipiūt in a acuto hoc modo.

quarta etate moyses legislator tabulas accepit ī mōte sinai.

Domine probasti me & cognouisti me.

De Quinto Tono.

¶ Quinti Toni Introitus terminatur in ff. finali cū Sexto. Quorū Versus incipiunt ibidem sic.

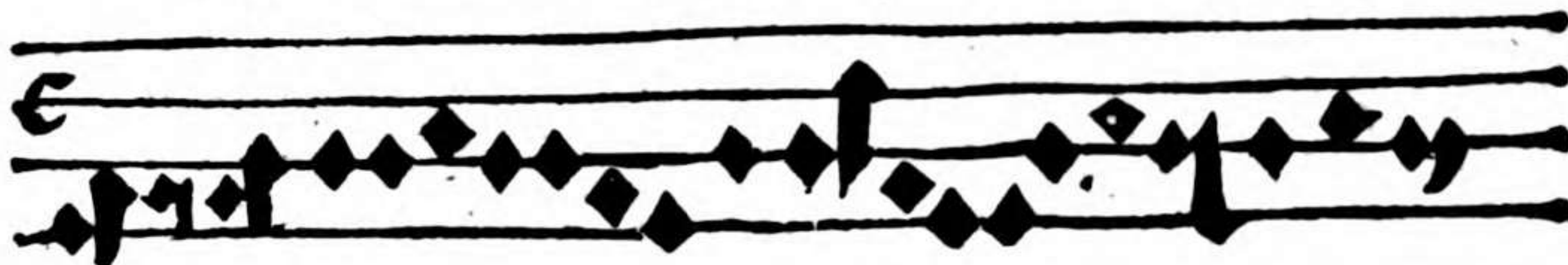

Quinta etate p̄ualuit David in funda cū lapide gira goliā.
Diligam te domine virtus mea,

De Sexto Tono.

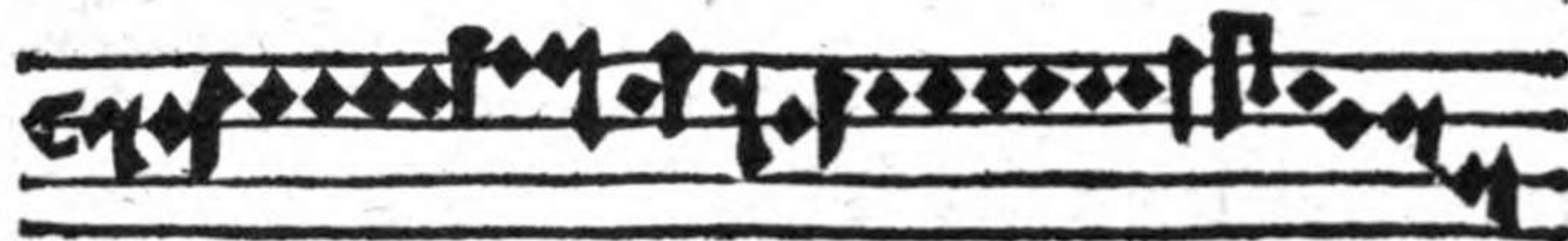
¶ Sexti toni Introitus finem habet in ff. fa ut. Quorū versus
iniciū capiunt in eodem ff. graui sic.

Saluator noster dñs deus etate sexta natus est in mundū,
Bonū est confiteri domino.

De Septimo Tono.

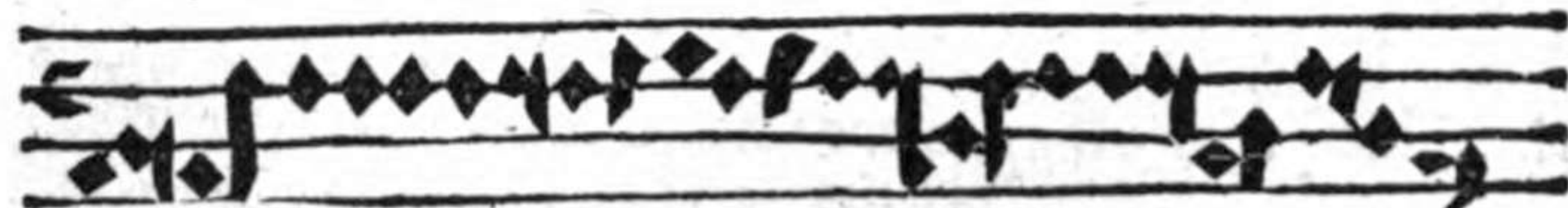
¶ Septimi Toni Introitus finiunt in g sol re ut. Quorū ver-
sus exordiū assumunt in c acuta hoc modo.

Septima etate resurgemus rationem meritorū redditurū
Cantate domino canticum nouū.

De Octavo Tono.

¶ Introitus octavi toni finē habent in g graui. Quorū versus
incipiūt ibidem tali modo.

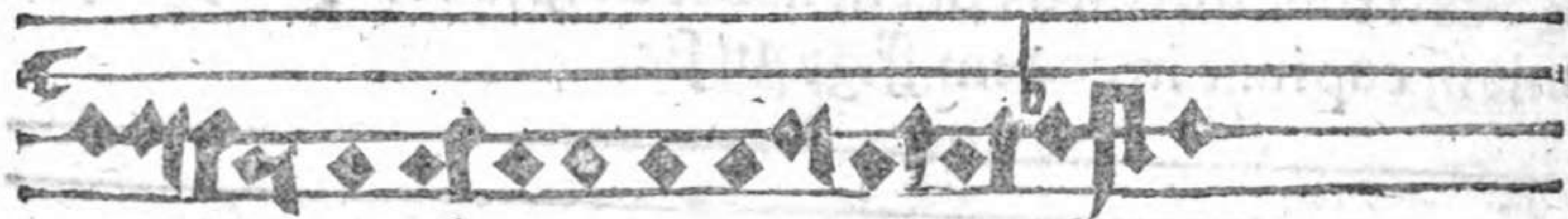
Octaua etate que carebit fine perpetua fruemur pace.
Benedicamus patrem & filium, g

Sequitur de Responsorijs omniū Tonorū.

& primo de Responsorijs primi Toni.

Omnia Responsoria primi Toni finiunt in d graui, quando nō transponunt. Quorū versus incipiūt communiter in a acuto, Interdū vero in d sol re per terciā, licet raro, Nōnūq; etiā in d graui subito per Diapente ascendentes ad a acutū, Exemplū primi, vt hic cōmuniter

Ora pro populo inter veni pro clero

Exemplū secundi.

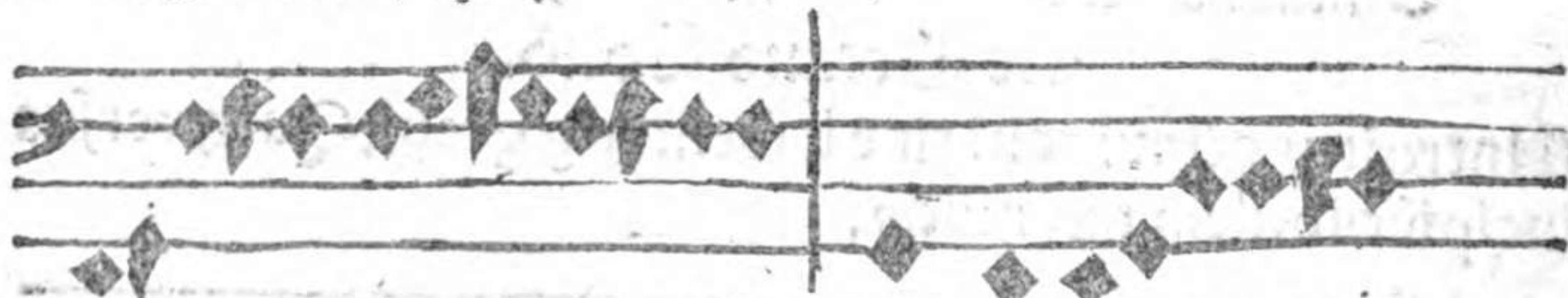
Exemplū terciū,

Cerre, &c. Che rubin quorū
Illius Responsorij, Solē iusticie, Illius Responsorij, Te sanctū
dominū de s. Michaelē,

De Responsorijs secundi Toni.

Responsoria secundi toni terminant in d graui quādo nō transponunt. Quorū versus principiū habent aliquñ in C, nō nūq; vero in d grauib; sed quo ad gloria patri in C, graui habent inciū vt sic,

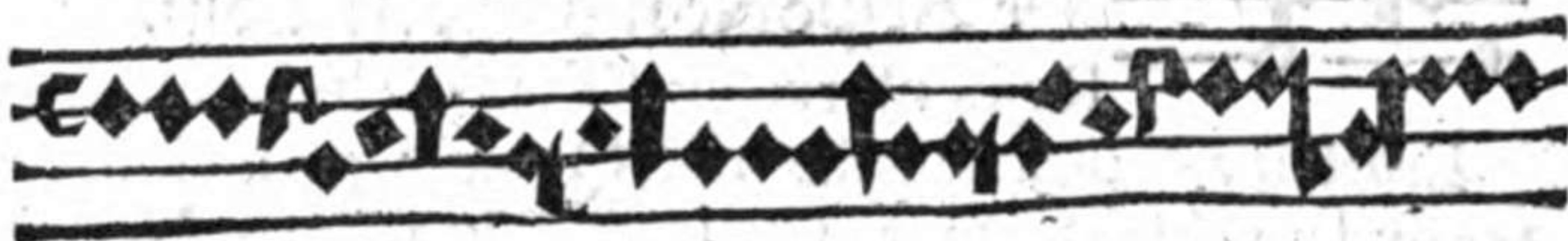
In C, Cumq; audisset populus, Exm̄ vbi in d, Tradiderūt
Illius Responsorij, Ingrediente dño, Illius Respō, Fuerunt,

De Responsorijs Terciū Toni.

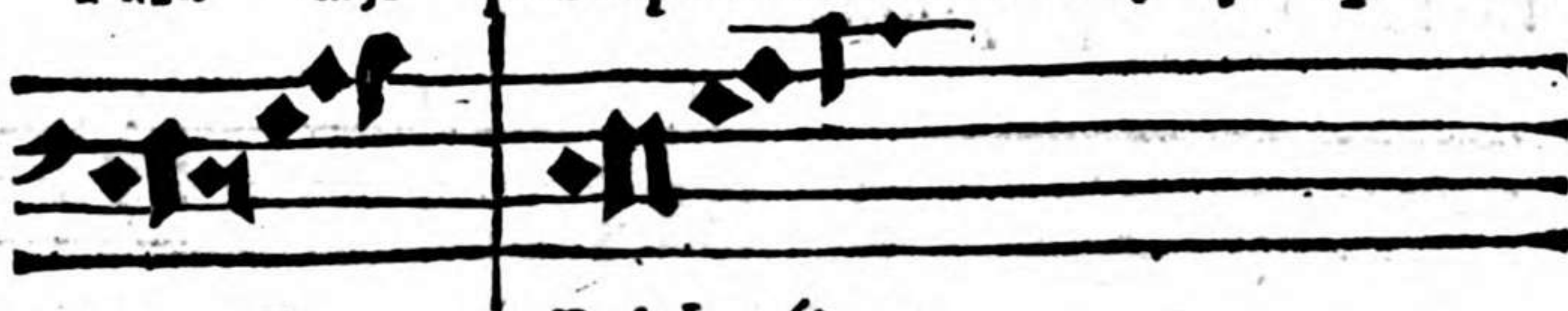
Responsoria terciū toni finit in E graui, Quorū versus cō

muniter incipiunt in c acuta, nōnūq̃ vero ibidem vbi finem habent, Exemplū primi sic,

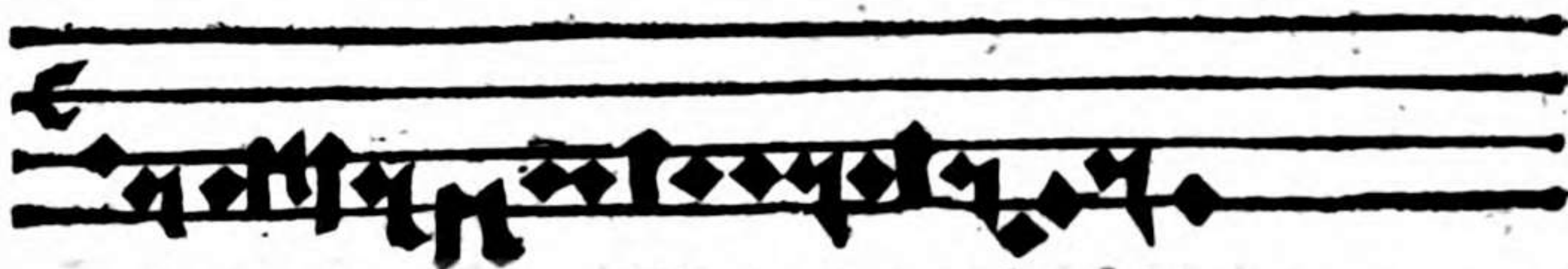
Para disi porta per euā cū & is clausa est & p Mariā

Erat em̃ Pulchra sion, Illius Responsorij,
Quadā die, Surge virgo,
Exemplum vbi in E

De Responsorij Quartī Toni.

Respōspria quartī Toni finiūt in E la mi, Quorū versus prīcipiū assumūt in a acuta & hoc si nō trāsponūt, exm̃ vt hic,

Simon Ioannis diligis me plus his

De Responsorij quinti toni.

Oīa responsoria quīti toni finem habent in ff, graui. Quorū versus cōter incipiūt ī c acuta, Nōnūq̃ vō ibi

Cōstantes estote,

dē vbi termināt puta in ff, graui sic,

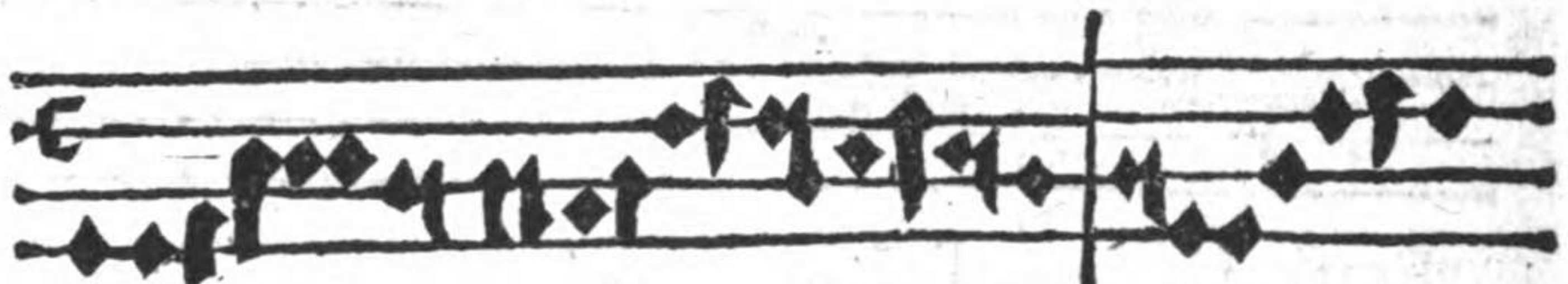

Et ambulabunt gentes in lumi ne tuo

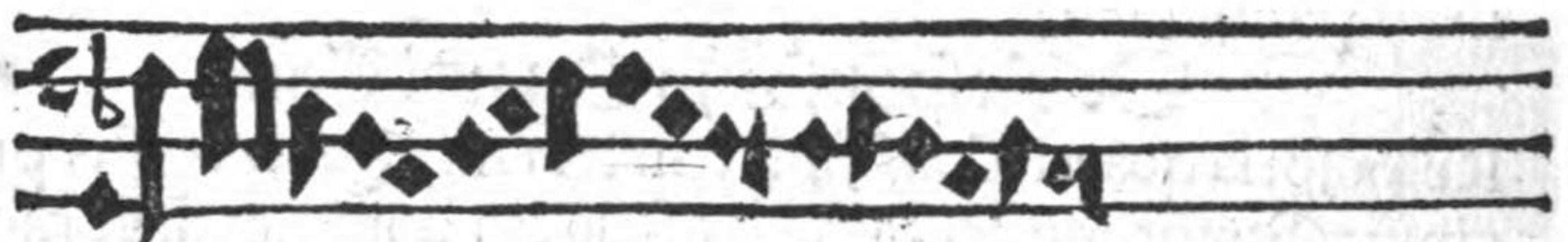

In ff. graui sic.
 Illius Responsorij, Regnū mundi.
De Responsorijs Sexti Toni.

Responsorija sexti Toni cōcludunt in ff. gra
 Eructauit, ui, si nō trāspōnūt. Quorū versus incipiūt cōi
 ter ibidem videlicet in ff. fa vt. Interdū in a acuto. Nōnunq̃
 vero in ff. graui per Diapente mox ascendentes ad c sol fa vt
 licet raro. Exemplū primi.

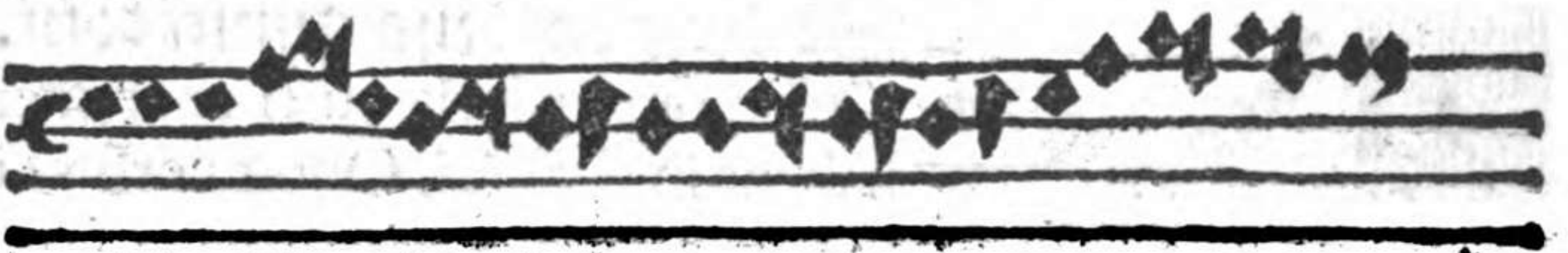
Hoc erit si gnū federis, In A, Melle fluēs il

Con ser ua, In ff. per quintam,
 Benedic domine,

De Responsorijs Septimi Toni.

Omnia responsoria Septimi Toni finiūt in g graui, Quorū
 versus incipiūt cōiter in d acuta tali pacto,

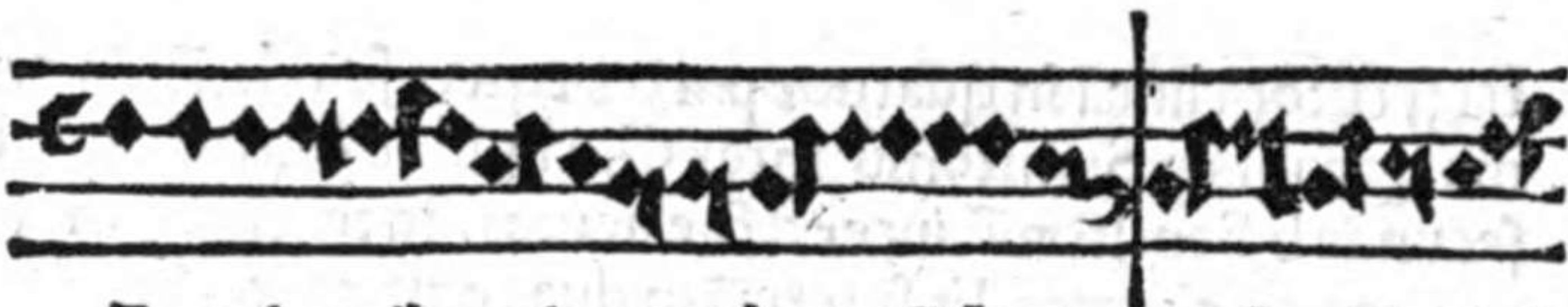

Maledi &a terra in opere tuo.

De Responsorijs Octauī Toni.

Octauī Toni Respōsoria concludunt in g sol re vt. quorū
 versus incipiūt cōiter in c acuta, Nōnunq̃ vero in a la mi re
 tali modo.

Et qui preibant increpabant eū. In a acuto. In principio
erat verbum.

De compositione & dimensione Monocordi.

MONOCORDVM Vnius chorde instrumentū
tū tali industria rite conficitur. Recipe lignū
duarū vlnarū. vel placite longitudinis duorū di
gitorū latitudinē & eorūdem spissitudinē habēs
atq; idipsum caua per medium extremitatibus
omnibus manentibus illesis. & cooperiat affere
tenui lenigato ac fenestrato ad modū lutine, per cuius me
dium linea vna oculata trabať & in illius principio punctus
vnus littera F signetur, erit em̄ prima instrumenti magada
post totā lineā a puncto Γ vt pone. In secundo nihil in tercio
C fa vt. in quarto nihil. In quinto G sol re vt. In sexto c sol
fa vt. In septimo g sol re vt minutā. In octauo nihil. Vltimo
aūt cīfram que tenebit locū secunde magade. hoc facto spa
ciū quod a Γ vt vsq; ad secundā magadā est iterū in ptes no
uem distingue. In quarum prima A graue pone. In terciā D
sol re. In quinta A la mi re. In sexta d la sol i e. In septima A
a la mi re. Deinde ab a re in secundā magadā iterū fac ptes
nouē. & in prima pone h graue. In terciā E la mi. In quinta h
mi in minutis. In sexta E la mi acutā. In septima h mi in ge
minatis. Quo facto spaciū hoc totū a prima magada in secū
dā per partes quatuor distingue. & in prima pone b fa. i gra
uibus. In secūda F. fa vt finalē. In terciā f. fa vt acutā. De
inde incipe in b. fa graui. & totā lineā conū versus in quatu
or partes partire. & in prima pone b. Semitonium inter D &
E. Capitales. In secūda b fa in minutis. In terciā b b fa in ex
cellentibus. Hoc facto incipe i Semitono quod inter D. &

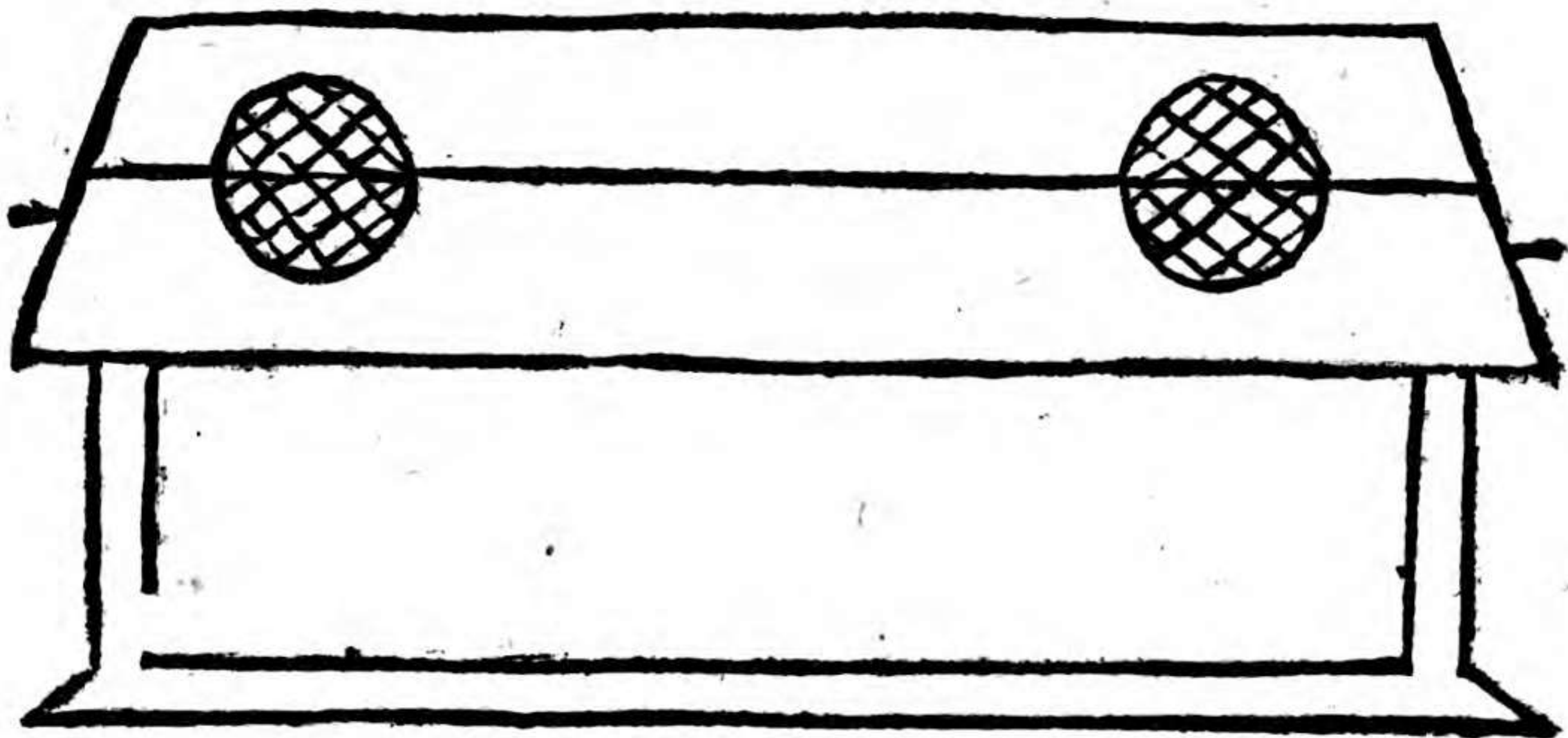

Est & totā lineā in quātuor partes equas scinde. Et in pri-
ma signabis b Semitoniū inter G, capitalē & a minūtā, In
secunda b Semitoniū inter d & e acutas, In terciā b fa inter
dd & ee excellentes, Et si terciā in duas equas vltterius dimi-
seris habebis Semitoniū inter g acutā & aa excellēs. Postea
fige pedē circini in c sol fa vt & spaciū versus secundā maga-
dam in duas partes distingue, in cuius medio cc sol fa ponis-
to, Similiter a d la sol re spaciū versus conū in duo equalia
partire, & in medio loca dd la sol, Postremo ab e acuta ver-
sus secundā magadā spaciū diuide & in medio habebis ee la.
Cum vera Monocordi dimensioe, His sic factis in extremis
Magadarū punctis, pone parua ipsius chorde sustentacula,
ne corde sonus lignorū contactu obtundat, Quibus paratis
affigatur atq; superducat vna chorda enea satis fortis gros-
sa atq; bene extensa vt sonū audibilē reddat & habebis Mo-
nocordū perfectū, Cuius forma hec erit,

Monocordum.

Prima Magada,

Secūda Magada,

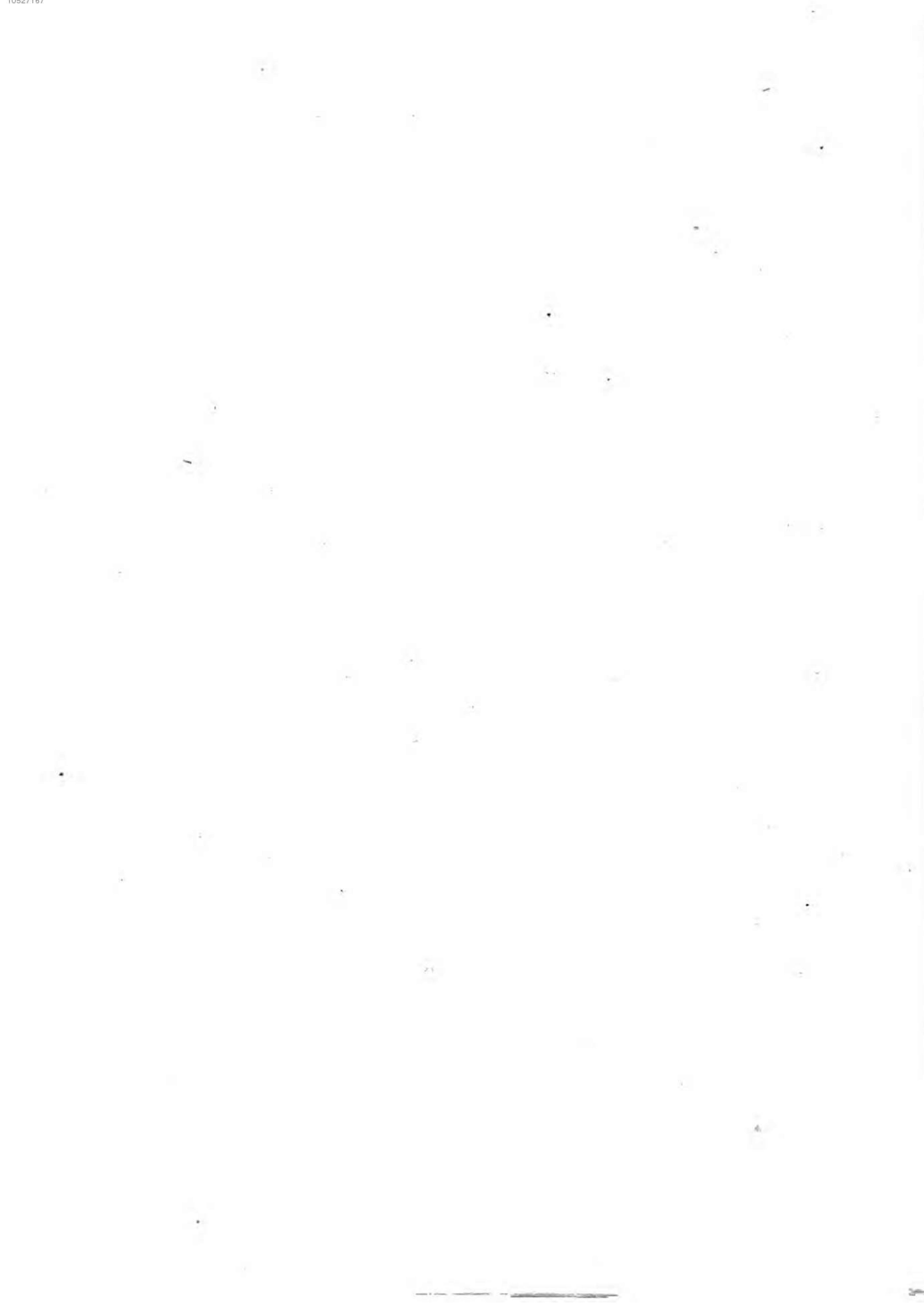

IBR Nr. 4

Jahr: 1992

